

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เรื่อง พันธุกรรม ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนขนาดใหญ่ ในอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี มีวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม

1.1 ประวัติความเป็นมาของแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม

1.2 ความหมายของแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม

1.3 ความสัมพันธ์ของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม

1.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์

เทคโนโลยีและสังคม

1.5 บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนโดยแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี

และสังคม

1.6 เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ

สังคม

1.7 ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ

สังคม

1.8 องค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์

เทคโนโลยีและสังคม

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.1 ความหมายและขอบเขตของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์

2.2 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วิทยาศาสตร์

3. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3.1 ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3.2 ลักษณะของคนที่มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดความสามารถในการคิดอย่างมี
วิจารณ์ญาณ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม

1.1 ประวัติความเป็นมาของแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม

ณัฐวิทย์ พจนตันติ (2548, น. 1) กล่าวว่าจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตาม
แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเริ่มเกิดขึ้นในประเทศแถบ
ยุโรปก่อนการเริ่มต้นในสหรัฐอเมริกา (Yager, 1996, p. 4) ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมใน
โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาเริ่มเกิดขึ้นในประเทศแถบยุโรปก่อนการเริ่มต้นในสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีลำดับ
และประวัติความเป็นมา ดังนี้

ช่วงต้นปี ค.ศ. 1971 เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้เฉพาะแนวคิดและทักษะกระบวนการทาง
วิทยาศาสตร์เท่านั้น ผู้เรียนควรต้องรู้และเข้าใจความสัมพันธ์ของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม
เท่าๆ กับที่ต้องรู้และเข้าใจแนวคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และเห็นว่าการจัดการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์นั้นต้องจัดให้สอดคล้องกับประเด็นทางเทคโนโลยีและสังคม ซึ่งจัดได้ว่าเป็นการ
วางเป้าหมายใหม่ของวิทยาศาสตร์ศึกษา

ในปี ค.ศ.1972 ประเทศเนเธอร์แลนด์ปรับหลักสูตรและเป้าหมายการจัดการเรียนรู้
วิชาฟิสิกส์ในโรงเรียน โดยจัดการเรียนรู้นั้นถึงความสัมพันธ์ของฟิสิกส์ เทคโนโลยีและสังคม

ปี ค.ศ.1973 ในประเทศแคนาดา Aikenhead กับ Fleming ได้ทำวิจัยในชั้นเรียน
เรื่อง Science: A Way of Knowing ซึ่งเป็นการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด
วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม จากนั้นจึงเสนอรายงานการวิจัยฉบับร่าง และตีพิมพ์ฉบับสมบูรณ์
ในปี ค.ศ.1975

ปี ค.ศ.1975 Paul Hurd นำเสนอบทความ เรื่อง “Science, Technology, and
society: New Goals for Interdisciplinary Science Teaching” ซึ่งเป็นการกล่าวถึงโครงสร้าง
หลักสูตรวิทยาศาสตร์ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม

ปี ค.ศ.1976 สมาคมการศึกษาวิทยาศาสตร์ ในประเทศอังกฤษ ได้สร้างหลักสูตร
วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมขึ้นมาหลังจากการตีพิมพ์ผลงานของโครงการวิทยาศาสตร์ในสังคม

ค.ศ.1977 สภาสังคมศึกษาแห่งชาติ ในสหรัฐอเมริกา คณะกรรมการที่ปรึกษาด้านวิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษาได้รับมอบหมายให้ ศึกษาเรื่องวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมของโลกและตีพิมพ์ในวารสาร Social Education ในปี 1979 และในปีเดียวกันนี้มี Project Synthesis ได้มีการจัดขอบเขตของวิทยาศาสตร์ศึกษาเป็น 5 เรื่องและ 1 ใน 5 นั้นคือ “The Interaction of Science, Technology and Society (S/T/S)” ซึ่ง คือ ความสัมพันธ์ของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม และโครงการนี้ได้อธิบายลักษณะการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม ดังนี้

- 1) เตรียมให้ผู้เรียนเรียนรู้วิทยาศาสตร์เพื่อนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองในโลกที่มีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว
- 2) เตรียมให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์เพื่อจัดการกับปัญหาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- 3) ให้นักเรียนเรียนรู้ความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อให้สามารถนำความรู้ไปแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างชาญฉลาด
- 4) จัดประสบการณ์ และทักษะความชำนาญเพื่อให้นักเรียนเรียนรู้และสามารถตัดสินใจเลือกอาชีพด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม

ปี ค.ศ.1980 มีการจัด Malvern Seminar ที่ประเทศอังกฤษ การสัมมนาครั้งนี้มีการนำเสนอหลักสูตรวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม หลายโครงการ ซึ่งเป็นโครงการเกี่ยวกับความพึงพอใจและความต้องการของชุมชน และโครงการพัฒนาชุมชนด้านสุขภาพของเด็กที่อายุต่ำกว่า 5 ขวบ การปลูกผี การฉีดวัคซีน การเตรียมอาหารที่มีคุณค่า ซึ่งเป็นโครงการร่วมของครูกับพนักงานอนามัย จะเห็นว่าการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมในโรงเรียนมีบทบาทสำคัญมาก และการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวคิดนี้รับทางสังคมมีผลมากต่อหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้

ปี ค.ศ. 1982 ผู้อำนวยการสมาคมครูวิทยาศาสตร์แห่งสหรัฐอเมริกา หรือ National Science Teacher Association (NSTA) ได้ประกาศยอมรับออกมาว่าแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมเป็นแนวทางหลักของวิทยาศาสตร์ศึกษาในช่วงปี 1980s นอกจากนี้ในฤดูใบไม้ร่วงปีเดียวกัน ได้มีการจัดประชุมสัมมนาของ IOSTE อีกครั้งที่เมือง Saskatoon ประเทศแคนาดา ซึ่งถือว่าการประชุมสัมมนาครั้งนี้มีคุณค่ามากเพราะได้มีการร่วมมือระหว่างกลุ่มที่ความสนใจแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมของ IOSTE กับกลุ่มจากสหรัฐอเมริกา เช่น Joe Piel, Bob Yager, และ Rodger Bybee ได้ทำการจัดตั้งเครือข่ายการวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมและเรียกเครือข่ายนี้ว่า STS Research Network Missive นับเป็นเครือข่ายของ

กลุ่มนักวิทยาศาสตร์ศึกษาระดับอุดมศึกษาและยังได้ร่วมกันออกจดหมายข่าวงานวิจัยชื่อว่า Missives

การประชุมสัมมนาของ IOSTE ในปี ค.ศ. 1982 มีนักวิทยาศาสตร์ศึกษาจากหลายชาติ เช่น ออสเตรเลีย แคนาดา อิตาลี เนเธอร์แลนด์ และอังกฤษ ที่สนใจศึกษาและนำเสนอผลงาน และบทความเกี่ยวกับแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม ผลงานที่นำเสนอรวมทั้งหลักสูตรที่สร้างขึ้นมีแนวทางเหมือนกันตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม แต่เรียกชื่อต่างกัน เช่น

- 1) วิทยาศาสตร์และ/ในสังคม (science and/in society)
- 2) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (science and technology)
- 3) ปฏิสัมพันธ์ของวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีในสังคมและวัฒนธรรม (the interaction of science & technology with society & culture)
- 4) วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคม และย่อว่า STS
- 5) วิทยาศาสตร์/ เทคโนโลยี/ สังคม และย่อว่า S/T/S

จากการประชุมครั้งนี้จึงมีการตกลงร่วมกันและตั้งชื่อกลุ่มที่สนใจแนวคิด วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมนี้ว่า science-technology-society และเขียนย่อว่า STS ชื่อนี้ได้รับอิทธิพลมาจากหนังสือของ John Ziman ชื่อ Teaching and Learning about Science and Society ซึ่งเป็นหนังสือที่กล่าวถึงหลักการ และการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในโรงเรียนโดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่ได้รับความสนใจอย่างมากจากนักวิทยาศาสตร์ศึกษา

ในปีต่อๆ มามีการสร้างเครือข่ายการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม เกิดขึ้นอีก เช่น ในปี ค.ศ. 1984 UNESCO ได้จัดตั้ง International Network for Information in Science and Technology Education (INTSTE) เป็นเครือข่ายข้อมูลเพื่อการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีศึกษา

นับได้ว่าเป้าหมายของวิทยาศาสตร์ศึกษาในช่วงปี 1980s เป็นการพัฒนาให้คนมีความรู้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์ (scientific literacy) ที่จะทำให้เข้าใจถึงความสำคัญของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมที่มีต่อคนเรา และโดยให้สามารถนำความรู้นั้นไปใช้ตัดสินใจในชีวิตประจำวันได้ คนที่มีความรู้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์จะเป็นคนที่เข้าใจข้อเท็จจริง แนวคิด ความเชื่อมโยงของแนวคิด และมีทักษะกระบวนการที่สามารถนำไปเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้และการคิดอย่างมีเหตุผล เข้าใจคุณค่าและข้อจำกัดของวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ที่มีต่อสังคม

เป้าหมายของวิทยาศาสตร์ศึกษาในช่วงปี 1980s คือ การพัฒนาให้คนมีความรู้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์ (scientific literacy) ที่จะทำให้เข้าใจถึงความสำคัญของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมที่มีต่อคนเรา และให้สามารถนำความรู้นั้นไปใช้ตัดสินใจในชีวิตประจำวันได้ คนที่

มีความรู้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์คือคนที่เข้าใจข้อเท็จจริง แนวคิด ความเชื่อมโยงของแนวคิด และมีทักษะกระบวนการที่สามารถนำไปเป็นพื้นฐานการเรียนรู้และการคิดอย่างมีเหตุผล เข้าใจคุณค่า และข้อจำกัดของวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ที่มีต่อสังคม

ในช่วงกลางของ 1980s มีบทความเกี่ยวกับแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม เป็นจำนวนมาก และมีบทความของสมาคมครูวิทยาศาสตร์แห่งสหรัฐอเมริกา ที่เขียนว่า “ปัญหาที่เราประสบอยู่ทุกวันนี้สามารถแก้ไขได้ เพียงแต่คนเรามีความรู้และมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และความรู้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์จะเป็นพื้นฐานของการดำรงชีพ การทำงานและการตัดสินใจในช่วงปี 1980s และในอนาคต” ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของความรู้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์กับแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมและตลอดช่วงปี 1980's หลังจากการประชุมที่ Saskatoon ทุกฝ่ายก็ดำเนินการศึกษาและสร้างหลักสูตร วิทยาศาสตร์ในโรงเรียนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมอย่างต่อเนื่อง เช่น NSTA มหาวิทยาลัยไอโอวา โครงการขบวนการสิ่งแวดล้อม (the Environmental Movement) และ โครงการ “Science Through STS”

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในโรงเรียนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานด้วยเป้าหมายหลักที่ต้องการพัฒนาให้คนมีความรู้ ความสามารถทางวิทยาศาสตร์ สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เข้าใจข้อเท็จจริง แนวคิด ความเชื่อมโยงของแนวคิดและมีทักษะกระบวนการที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้และการคิดอย่างมีเหตุผล เข้าใจคุณค่าและข้อจำกัดของวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่มีต่อสังคม เข้าใจและรู้ถึงความสัมพันธ์ของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีกับปัญหาสังคมที่เกิดจากวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี การสร้างและพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในโรงเรียนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมยังคงพัฒนามาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

1.2 ความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม

จากการศึกษาจากนักศึกษาลายท่านที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ซึ่งได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

โรเซนทาล (Rosenthal, 1989, p. 582) กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมว่า หมายถึง การจัดทิศทางการศึกษาวิทยาศาสตร์ให้มีจุดประสงค์ที่สัมพันธ์กับกระแสของสังคมในปัจจุบันที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคมของวิทยาศาสตร์ จริยธรรมของวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ความสัมพันธ์ของวิทยาศาสตร์กับสังคมและวัฒนธรรม และการตอบสนองของวิทยาศาสตร์ต่อสังคม

เยเกอร์ (Yager, 1990, p. 45) กล่าวถึงความหมายของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมว่า เป็นหลักสูตรที่จัดการเรียนรู้ให้ตรงกับปัญหาที่ผู้เรียนต้องการ ซึ่งเป็นปัญหาในสังคมที่เกิดจากพฤติกรรมที่เกิดจากคนในสังคม โดยผู้เรียนจะเป็นคนเลือกความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อนำไปใช้สำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหา การกำหนดปัญหา และการอธิบายเพื่อให้เหตุผลในสิ่งที่เป็นไปได้ของแต่ละคน

คาริน (Carin, 1993, อ้างถึงในภพ เลหาไพบูลย์, 2542, น. 39) กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมว่า วิทยาศาสตร์เป็นการอธิบายสิ่งที่สังเกตได้จากธรรมชาติในโลก เทคโนโลยีเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาการปรับตัวของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีนักวิทยาศาสตร์และประชาชนจำนวนมากที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับผลกระทบของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีต่อสังคม

นฤมล ยุตะคม (2542, น. 31) กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมว่า เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปตามบริบทของประสบการณ์ต่างๆ ของมนุษย์ เป็นแนวคิดในการบูรณาการสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาเทคโนโลยี และสาขาวิชาสังคมศึกษาเข้าด้วยกัน โดยการเน้นการศึกษาวิทยาศาสตร์จากประสบการณ์ที่เกิดในชีวิตจริง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อสามารถนำมาตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาและประเด็นต่างๆ ในปัจจุบันได้ และมีการลงมือปฏิบัติจริงซึ่งเป็นผลมาจากการตัดสินใจเหล่านั้น

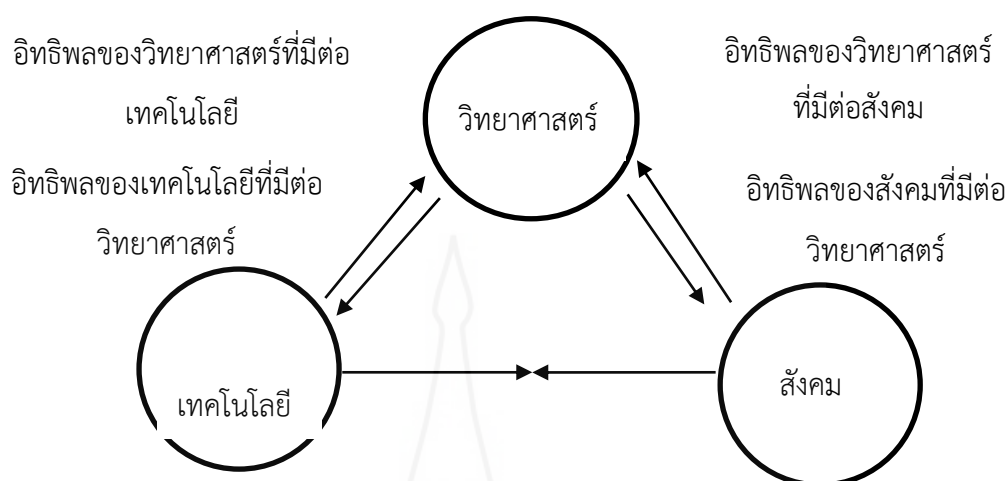
ณัฐวิทย์ พจนตันติ (2544, น. 226) กล่าวถึงความหมายของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมว่า เป็นการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทำให้ผู้เรียนตระหนักได้ว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวในชีวิตประจำวันที่มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิต สามารถนำมาประยุกต์และใช้ความรู้ที่ได้เรียนให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม มีจุดเริ่มต้นมาจากคำถามหรือปัญหาที่ผู้เรียนพบเอง หรือเป็นสถานการณ์ที่ครูสร้างขึ้น เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้สึว่าการเรียนวิทยาศาสตร์ คือ การเรียนรู้ของตนเองและเป็นการเรียนรู้เพื่อตนเอง ทำให้ผู้เรียนเห็นว่าวิทยาศาสตร์ คือ สิ่งที่มีคุณค่าต่อการเรียนและเป็นความจริงในชีวิต

บัญชา กัลยรัตน์ (2534, น. 57) ได้สรุปการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ว่าเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม มีความกลมกลืนกัน โดยมีการจัดกระบวนการ ประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม โดยใช้การใช้วิทยาศาสตร์เป็นเกณฑ์ในการที่จะใช้เทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์ในสังคมเพื่อความเป็นอยู่ในการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคม

จากความหมายของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เป็นการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเริ่มต้นจากสถานการณ์ปัญหาที่ผู้เรียนพบเอง หรือครูเป็นผู้สร้างสถานการณ์ปัญหาในสังคมเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการเรียนวิทยาศาสตร์ ต้องการเข้าใจเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อนำความรู้วิทยาศาสตร์มาใช้ในการตัดสินใจและให้เหตุผลเกี่ยวกับปัญหาในสังคมในประเด็นต่างๆ โดยสามารถเชื่อมโยงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีให้เข้ากับสังคม และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันในสถานการณ์จริงในสังคม ที่เกิดจากผลกระทบจากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1.3 ความสัมพันธ์ของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม

เป็นที่ทราบแล้วว่า วิทยาศาสตร์ใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ต่างๆ ส่วนเทคโนโลยีเป็นการนำความรู้วิทยาการต่างๆ ที่วิทยาศาสตร์ค้นพบมาใช้ให้เกิดประโยชน์ จะเห็นได้ว่า วิทยาศาสตร์มีความสัมพันธ์กับเทคโนโลยีอย่างยิ่ง กล่าวคือ เทคโนโลยีสร้างความเป็นไปได้ใหม่ๆ ในการศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ก็เสริมความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทั้งสองประการเสริมกันให้งานปฏิบัติการต่างๆ ในสังคมเจริญก้าวหน้า เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคม แต่เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของวิทยาศาสตร์และสังคม การพัฒนาความรู้ วิทยาศาสตร์ ทำให้มนุษย์และสังคมมีการพัฒนาไปด้วย มนุษย์สามารถเข้าใจปรากฏการณ์ต่างๆ หลักการ ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์มากขึ้นเมื่ออยู่ในสังคมที่มีการพัฒนาเจริญขึ้น นักวิทยาศาสตร์ก็จะแสวงหาความรู้วิทยาศาสตร์ขั้นสูงขึ้นไปอีก และความต้องการของสังคมเองก็จะผลักดันให้นักวิทยาศาสตร์ต้องแสวงหาความรู้ใหม่ต่อไปไม่หยุดยั้ง เช่นเดียวกัน ความสำคัญของเทคโนโลยีและสังคม เมื่อเทคโนโลยีพัฒนาขึ้นไป มีการสร้างสิ่งประดิษฐ์อำนวยความสะดวกต่างๆ ให้มนุษย์ในสังคม มนุษย์ในสังคมจะมีความเป็นอยู่ในการดำรงชีวิตสะดวกสบาย เศรษฐกิจดีขึ้น นักเทคโนโลยีในสังคมก็จะพยายามคิดค้นเทคโนโลยีใหม่ๆ อีก และความต้องการทางสังคมเองก็มีส่วนผลักดันให้นักเทคโนโลยีพยายามพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ต่อไปไม่หยุดยั้ง ดังนั้น จึงสามารถเขียนเป็นแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ดังภาพ 2.1

ภาพที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์ของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม (ภาพ เล่าห์ไพบูลย์, 2542)

1.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม

1.4.1 ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ คือกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากตัวของผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่ผู้เรียนพบเห็นมา สร้างเป็นโครงสร้างทางปัญญา (Cognitive Structure) โดยแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ที่เป็นรากฐานที่สำคัญที่ปรากฏในรายงานของนักจิตวิทยาและนักการศึกษา คือ Jean Piaget ชาวสวิส และ Lev Vygotsky ชาวรัสเซีย ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ Cognitive Constructivism และ Social Constructivism โดยมีรายละเอียด (สุมาลี ชัยเจริญ, 2549) ดังนี้

1) Cognitive Constructivism ทฤษฎีนี้มีพื้นฐานแนวคิดมาจาก เพียเจต์ เป็นการเน้นที่ผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยการลงมือทำ เพียเจต์ เชื่อว่าหากผู้เรียน ถูกกระตุ้นด้วยปัญหาที่เป็นต้นเหตุให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา (Cognitive Conflict) หรือที่เรียกว่าเกิดจากการเสียสมดุลทางปัญญา (Disequilibrium) ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องพยายามปรับสมดุล โครงสร้างทางปัญญาให้เข้าสู่สภาวะสมดุล (Equilibrium) ด้วยวิธีการดูดซึม (Assimilation) ได้แก่ การรับข้อมูลจากสิ่งแวดล้อมเข้าไปใหม่เพื่อนำไปไว้ในโครงสร้างทางปัญญาและเป็นการปรับเปลี่ยน โครงสร้างทางปัญญา (Accommodation) คือ การเชื่อมโยงโครงสร้างทางปัญญาเดิม หรือความรู้เดิม ที่เคยมีมาก่อนเข้ากับข้อมูลใหม่จนกระทั่งผู้เรียนสามารถปรับโครงสร้างทางปัญญาเพื่อให้เข้าสู่สภาวะ สมดุลหรือสามารถที่จะสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่หรือเกิดการเรียนรู้นั่นเอง

2) Social Constructivism มีพื้นฐานแนวคิดมาจาก Vygotsky โดยมีแนวคิดที่สำคัญว่า ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาพุทธิปัญญา อีกทั้งแนวคิดที่เกี่ยวกับศักยภาพในการพัฒนาด้านพุทธิปัญญา อาจมีข้อจำกัดเกี่ยวกับช่วงของการพัฒนาที่เรียกว่า Zone of Proximal Development ถ้าผู้เรียนต่ำกว่า Zone of Proximal Development ทำให้จำเป็นต้องมีการช่วยเหลือในการเรียนรู้ที่เรียกว่า Scaffolding และ Vygotsky มีความเชื่อว่าผู้เรียนสร้างความรู้โดยการใช้ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นเพื่อน พ่อ แม่ ครู ไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่ในขณะที่อยู่ในบริบทของสังคมและวัฒนธรรม

จากแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ สรุปได้ว่าทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตัวของผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์และปรากฏการณ์ที่ผู้เรียนพบเห็นและนำมาสร้างเป็นโครงสร้างทางปัญญา

1.5 บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์

เทคโนโลยีและสังคม

บทบาทครูในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม สามารถสรุปได้ ดังนี้

นฤมล ยุทธาคม (2542: 33-38) ใช้การจัดการเรียนรู้ตามโมเดลการเรียนรู้ซึ่งมีทั้งหมด 6 ขั้น ซึ่งจะมีการพัฒนาความคิด กระบวนการ และคุณลักษณะทางวิทยาศาสตร์ ผู้สอนจะเป็นผู้แนะแนวช่วยเหลือให้ผู้เรียนทำตามขั้นตอนต่างๆ ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 โมเดลการเรียนรู้ 6 ขั้นตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม

ขั้นตอน	ความหมาย	บทบาทครู/กิจกรรม
1. ขั้นสงสัย (I wonder)	ครูเป็นผู้สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมการตั้งคำถามและทำการตรวจสอบความรู้เดิมของผู้เรียน	- ครูทำหน้าที่สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมการตั้งคำถาม - ครูจะต้องตรวจสอบความรู้เดิมของนักเรียนและนำผู้เรียนให้ถามคำถามและบันทึกคำถามของผู้เรียน
2. ขั้นวางแผน (I plan)	ผู้เรียนจะวางแผนค้นหาคำตอบซึ่งอาจจะทำเป็นงานเดี่ยวหรือทำเป็นงานกลุ่ม	- ครูนำ ผู้เรียนให้ทำการวางแผนการค้นคว้าและรวบรวมวัสดุอุปกรณ์เอกสาร และแหล่งความรู้ต่างๆ ในการค้นคว้า

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ขั้นตอน	ความหมาย	บทบาทครู/กิจกรรม
3. ขั้นค้นหาคำตอบ (I investigate)	ผู้เรียนลงมือค้นหาคำตอบโดยที่ครู ทำหน้าที่คอยช่วยเหลือ	- ครูต้องช่วยเหลือนักเรียนในขณะที่ นักเรียนกำลังทำกิจกรรม ในการ ปฏิบัติการทดลอง เพื่อค้นหาคำตอบ จากการอ่าน และอภิปรายเกี่ยวกับ ข้อมูลจากการอ่าน และอภิปราย เกี่ยวกับแหล่งข้อมูลที่มาจากแหล่ง ความรู้ต่างๆ และวิเคราะห์ข้อค้นพบ
4. ขั้นสะท้อน ความคิด (I reflect)	ผู้เรียนคิดไตร่ตรองสิ่งที่ได้จากการ เรียนรู้โดยมีครูเป็นผู้คอยแนะนำ	- ครูคอยแนะนำ ผู้เรียนในการสรุปสิ่ง ที่ผู้เรียนเรียนรู้ และเชื่อมโยงความคิด ทางวิทยาศาสตร์ ที่ผู้เรียนเรียนรู้มา เข้าด้วยกัน
5. ขั้นแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ (I share)	ผู้เรียนนำเสนอผลการค้นคว้าแก่ ผู้เรียนคนอื่นๆ โดยที่ครูให้โอกาส ผู้เรียนในการแลกเปลี่ยนความคิดกับ เพื่อนๆ	- ครูจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยน ความคิดกับผู้อื่นในเรื่องที่ผู้เรียน เรียนรู้มาและมีโอกาสได้เรียนรู้จาก ผู้อื่นด้วย
6. ขั้นนำไปปฏิบัติ จริง (I act)	จัดหาวิธีต่างๆ ที่ผู้เรียนจะแสดง ความรู้ความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์	- ครูกระตุ้นผู้เรียนให้ลงมือปฏิบัติอัน เป็นการนำ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ ได้ไปใช้ชีวิตประจำวันข้างนอก ห้องเรียน นอกโรงเรียน

ในการจัดการเรียนรู้ตาม Q PER SEA Learning Model เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ STS ที่ประกอบด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน สามารถสรุปบทบาทของครูดังตารางที่ 2.2 ญัตติวิทย์ พจนตันติ (2546: 166)

ตารางที่ 2.2 โมเดลการเรียนรู้ 7 ขั้น (Q PER SEA Learning Model)

ขั้นตอน	ความหมาย	บทบาทครู/กิจกรรม
1. ขั้นตั้งคำถาม (Questioning)	เป็นขั้นตอนของการตรวจสอบ ความรู้เดิมของผู้เรียนและให้ผู้เรียน ตั้งคำถามสิ่งที่สนใจศึกษาจาก สถานการณ์หรือประเด็นที่เกี่ยวกับ วิทยาศาสตร์ที่ต้องการเรียนรู้	สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ที่ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ การสังเกต สงสัย ที่จะโยนไปสู่การ ตั้งคำถามเกี่ยวกับปัญหาสังคมที่ เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี และตรวจสอบความรู้ เดิมของนักเรียน
2. ขั้นวางแผนค้นหา คำตอบ (Planning)	ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มหรือทำเป็น รายบุคคลโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อวางแผนการสืบค้นหาคำตอบ	ครูนำผู้เรียนให้วางแผนโดยนำ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต ค้นคว้า และรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ เอกสาร และแหล่งความรู้ต่างๆ มาใช้ในการ วางแผนในกระบวนการเรียนรู้จาก โจทย์ที่สนใจอยากรู้หรืออยากค้นหา คำตอบ
3. ขั้นค้นหาคำตอบ (Exploring)	ค้นหาคำตอบและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการและแผนการที่เตรียมไว้ และสรุปความรู้ที่ได้จากการหา คำตอบ	ครูให้ความช่วยเหลือและให้ คำแนะนำนักเรียนขณะที่นักเรียน กำลังทำกิจกรรมเรียนรู้หาวิธีพิสูจน์ สมมติฐานปฏิบัติการทดลองค้นหา คำตอบ ตามแผนการที่วางไว้ เช่น การศึกษาเก็บข้อมูลจากสถานที่จริง ในชุมชน ท้องถิ่น การเรียบเรียง จัด ระเบียบและการอภิปรายเกี่ยวกับ ข้อมูล การค้นหาข้อมูลจากแหล่ง ความรู้ต่างๆ

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ขั้นตอน	ความหมาย	บทบาทครู/กิจกรรม
4. ขั้นสะท้อนความคิด (Reflecting)	ผู้เรียนเชื่อมโยงข้อสรุปที่ได้จาก ทฤษฎี และหลักการจากเอกสาร ใบความรู้และแหล่งเรียนรู้เพื่อขยาย ความคิดและสรุปข้อค้นพบให้ชัดเจน การนำเสนอข้อสรุปและสิ่งที่ได้จาก การค้นหาคำตอบ	ครูแนะนำผู้เรียนสรุปในสิ่งที่ผู้เรียน เรียนรู้ วิเคราะห์และเชื่อมโยงข้อมูล และองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ ผู้เรียนเรียนรู้มาเข้าด้วยกัน และ จัดหาวิธีต่างๆ ที่เอื้อและจูงใจให้ ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้และ วิเคราะห์ข้อมูล เนื้อหา รวมทั้งข้อ ค้นพบ องค์ความรู้และสรุปบทเรียน
5. ขั้นแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ (Sharing)	นำเสนอข้อสรุปและสิ่งที่ได้จากการ ค้นหาคำตอบแก่เพื่อนๆ ในห้องเรียน โดยการนำเสนอหน้าชั้นเรียนหรือ การจัดนิทรรศการหรือป้ายนิเทศ	ครูจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยน ความคิดกับผู้อื่นในเรื่องที่ผู้เรียน เรียนรู้มาและมีโอกาสได้เรียนรู้จาก ผู้อื่น จากสถานที่จริงโดยการใช้ กระบวนการกลุ่ม การใช้คำถาม และการแสดงผลของการปฏิบัติงาน
6. ขั้นขยายขอบเขต ความรู้และความคิด (Extending)	ขยายขอบเขตความรู้และความคิด จากข้อสรุป ความรู้ปัญหา และข้อ สงสัยที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้	ครูให้ผู้เรียนทบทวนความรู้ ความคิดที่ได้จากการค้นหาคำตอบ และเสนอข้อสงสัย ข้อสังเกต หรือ ส่วนที่ยังไม่สมดุลหรือมีช่องว่าง ระหว่างความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ และส่วนรายละเอียดของเนื้อหา บางส่วนที่ยังไม่ชัดเจน ให้ผู้เรียน สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อสามารถ ตอบข้อสงสัยที่ยังขัดแย้งไม่มั่นใจ และชัดเจนในส่วนที่เป็น รายละเอียดของข้อมูลในบางส่วนที่ ยังไม่ครอบคลุมในการตอบปัญหาที่ ศึกษาเพื่อนำมาสรุปความคิดให้ ชัดเจนกว้างขวางยิ่งขึ้น

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ขั้นตอน	ความหมาย	บทบาทครู/กิจกรรม
7. ขั้นตอนการนำไปปฏิบัติ (Acting)	ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ปฏิบัติจริงหรือในสถานการณ์จำลอง มีการนำเสนอหรือจัดแสดง เพื่อเผยแพร่ผลงานหรือผลการเรียนรู้	ครูกระตุ้นและหาช่องทางให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติสิ่งที่เป็นการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันนอกห้องเรียนนอกโรงเรียน

จากที่กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสังคมสามารถสรุปได้ว่า ในแต่ละขั้นของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูทำหน้าที่เป็นผู้สร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย อยากรู้ เป็นผู้นำให้ผู้เรียนรู้จักวางแผน ศึกษาค้นคว้า โดยคอยดูแล ช่วยเหลือ และจัดเตรียมอุปกรณ์ เป็นที่ปรึกษาผู้เรียน ให้คำแนะนำ จัดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้จากการศึกษามา และคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง เพื่อนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

1.6 เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม

การเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม มีเป้าหมาย ดังนี้ (Aikenhead, 1994; Bybee, 1985b; Eijkelhof, 1990 และ Solomon, 1993 อ้างถึงใน Aikenhead, 1994, p. 169)

- 1) ให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์เพิ่มมากยิ่งขึ้น
- 2) ให้นักเรียนสนใจด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- 3) ให้นักเรียนสนใจความสัมพันธ์ของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม
- 4) ให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ มีเหตุผล แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และสามารถ

ตัดสินใจได้บนพื้นฐานของข้อมูลที่มีอยู่

Penick และ Bonnsetter (1996, p. 163) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้อตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมมีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนใช้ความรู้ที่มีในการตรวจสอบ และแก้ไขปัญหา ให้มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มมากขึ้นสามารถปฏิบัติงานต่างๆ โดยใช้ความรู้และพยานหลักฐานที่มี สามารถสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีเจตคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ และรู้วิธีการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โซลเลอร์ (Zoller 1993, p. 126) กล่าวว่าเป้าหมายสูงสุดของการจัดการเรียนรู้อตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม คือ การสร้างกลุ่มชนให้เป็น

ผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมหรือ Scientific Technological and Society Literacy (STS literacy) ที่ต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) ตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถพิจารณาและสาเหตุของปัญหานั้นๆ ได้
- 2) เข้าใจแนวคิด และมีความรู้ที่แท้จริงในเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น
- 3) รู้และมีแนวทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย
- 4) สามารถใช้กระบวนการแก้ปัญหาเพื่อแก้ปัญหา สามารถเลือก วิเคราะห์

ประเมินข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่จะนำมาใช้ และสามารถวางแผนเพื่อป้องกันปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคตได้

- 5) เข้าใจค่านิยมและสามารถนำค่านิยมนั้นไปใช้
- 6) สามารถตัดสินใจได้ด้วยการเลือกทางเลือกที่เหมาะสมหรือสามารถสร้าง หรือหาทางเลือกใหม่ แล้วจึงตัดสินใจ
- 7) ปฏิบัติตามทางเลือกที่ได้ตัดสินใจ
- 8) มีความรับผิดชอบ

โดยสรุปการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม มีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม และเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้น ใช้ความรู้ ความสามารถพิจารณาสาเหตุของปัญหา มีแนวทางเลือกในการแก้ปัญหาที่เหมาะสมและสามารถลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหตามแนวทางที่ตัดสินใจได้

1.7 ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม

จากลักษณะเด่นของความเฉพาะตัวของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมก่อให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ดังที่ เฮิร์ด (Hurd, 1986 อ้างถึงในชวนชื่น โชติไชยสง 2541, น. 24) กล่าวไว้ สรุปได้ดังนี้

1) เมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสำรวจปัญหา โดยกระบวนการจัดเก็บข้อมูลที่ใช้ในกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สร้างทางเลือกและการตัดสินใจในสถานการณ์จริง ดังนั้น ผู้เรียนจะได้พัฒนาความตั้งใจ ความคิดของตนเอง ทำให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้นและสามารถแสดงออกให้ผู้อื่นทราบได้ด้วย การแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม ซึ่งนอกจากจะได้ใช้ความรู้เทคนิคที่เกิดจากประสบการณ์ของมนุษย์และค่านิยม แล้วยังต้องใช้องค์ประกอบทางสังคม การเมืองและความเป็นมนุษย์ร่วมด้วย

2) บริบทของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม ในหลักสูตรวิทยาศาสตร์ทำได้ในกรอบที่กว้างมากขึ้นสำหรับการพัฒนาทักษะทางสติปัญญา เช่น การแก้ปัญหา การตัดสินใจทางจริยธรรมและสังเคราะห์ความรู้

3) เนื่องจากปัญหาทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมในปัจจุบันมีความเฉพาะตัว ซึ่งอยู่ในโลกของความเป็นจริง ผู้เรียนจึงควรถูกกระตุ้นให้มีความกระตือรือร้นที่จะนำความรู้มาประยุกต์ใช้ ในด้านการวางแผนและการกระทำการแก้ปัญหาอย่างตั้งใจ โดยจุดเน้นอยู่ที่การนำความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปใช้งานได้

4) สังคมเทคโนโลยีระดับสูงในปัจจุบันต้องการพลเมืองที่มีความรู้ มีวิสัยทัศน์ที่ทันสมัยและมีทักษะทางสติปัญญาที่พัฒนาแล้ว ซึ่งการเพิ่มเนื้อหาทางด้านเทคโนโลยีเข้าไปในหลักสูตรวิทยาศาสตร์จึงเป็นผลดีต่อท้องถิ่น ประเทศชาติ การประกอบอาชีพและมีผลโดยตรงต่อการดำรงชีวิต

5) ความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงหรือวิธีการ จะเป็นความรู้ที่ไม่มีความหมายถ้าไม่ถูกใช้ในหลักสูตรวิทยาศาสตร์ที่ยึดแต่เนื้อหาแต่ไม่ได้ทำให้สิ่งที่ถูกสอนมามีความหมายสมบูรณ์ได้ ซึ่งแนวทางของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมได้ถูกนำมาใช้ออกแบบเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์ทำให้เกิดผลสำหรับผู้เรียน โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดเกี่ยวกับการนำความรู้ที่เรียนไปแล้วไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

ณัฐวิทย์ พจนันติ (2546, น. 10) กล่าวถึงประโยชน์ที่สำคัญที่สุดของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ซึ่งสรุปได้ว่า การที่นักเรียนได้รับประสบการณ์ในการค้นคว้าหาความรู้ การรู้จักคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การผสมผสานแนวคิดทางวิทยาศาสตร์กับประสบการณ์ของนักเรียนเอง และได้ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจากการทำงานกลุ่มแบบร่วมมือกัน ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาการของนักเรียนในด้านต่างๆ ดังนี้ คือ

- 1) นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดทางวิทยาศาสตร์ในสถานการณ์ใหม่ได้
- 2) นักเรียนสามารถใช้ข้อมูล โยงความสัมพันธ์ของข้อมูลกับสถานการณ์อื่นทำงานได้ด้วยตนเอง และสามารถตัดสินใจเองได้ดียิ่งขึ้น
- 3) นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อชั้นเรียนวิทยาศาสตร์ ต่อประโยชน์ของการเรียน และอาชีพทางด้านวิทยาศาสตร์
- 4) นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น
- 5) นักเรียนมีความสามารถในการใช้ทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์เพิ่มมากขึ้น

2-3 เท่า

จากแนวคิดข้างต้นผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะประยุกต์ใช้ความรู้ในการวางแผนและแก้ปัญหาอย่างตั้งใจเพราะเป็นการพัฒนาทักษะทางสติปัญญา ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาเกี่ยวกับความตั้งใจ ความคิดของตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น พัฒนาด้านการ

คิดวิเคราะห์ ทำให้ผู้เรียนผสมผสานแนวความคิดทางวิทยาศาสตร์กับประสบการณ์ของตัวผู้เรียน และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งเกิดจากการทำงานร่วมกัน

1.8 องค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมมีจุดเริ่มต้นมาจากนักเรียนเอง เริ่มมาจากความคิด ความสนใจและสิ่งที่สัมพันธ์กับตัวนักเรียน ดังนั้น ครูต้องจัดการให้นักเรียนเป็นผู้ตั้งคำถาม วางแผนกำหนดวิธีการหาคำตอบ กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การลงมือดำเนินงาน การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลงาน ทุกขั้นตอนนักเรียนจะเป็นผู้ปฏิบัติเองทั้งสิ้น ครูซึ่งเป็นผู้รู้รอบของรายวิชาและรู้เป้าหมายของหลักสูตร จะทำหน้าที่กำหนดสถานการณ์ที่นำไปสู่การเลือกประเด็นคำถามที่นักเรียนสนใจที่สอดคล้องกับรายวิชาและหลักสูตร หัวข้อการเรียนรู้อาจมาจากความสนใจของนักเรียนด้วย การจัดการเรียนรู้จะยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ยึดประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ความสนใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นที่หลากหลาย ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคล ฝึกให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน ครูเตรียมการและวางแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นและปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบันและเป็นประเด็นที่นักเรียนทุกคนรับทราบและคุ้นเคย การเรียนรู้จะเริ่มต้นด้วยการอภิปรายร่วมกันของนักเรียน จากคำถามหรือสถานการณ์ที่ครูสร้างขึ้น ครูต้องรอคำตอบโดยให้เวลานักเรียนเรียบเรียงความคิด และให้นักเรียนได้อภิปรายร่วมกัน (Chiang-Soong, 1993,p. 43; Yager and Tamir, 1993, pp. 637-639)

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมมี 6 ขั้นตอน ที่นักเรียนต้องใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ (Lutz, 1996, p. 45) คือ

- 1) การระดมพลังสมองในหัวข้อที่ศึกษา
- 2) การบ่งชี้คำถามให้ชัดเจน
- 3) การระบุแหล่งค้นคว้าหาข้อมูล
- 4) การใช้แหล่งข้อมูลเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล
- 5) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินและการสร้างสรรค์
- 6) การลงมือปฏิบัติ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดนี้จึงประกอบไปด้วยกิจกรรมหลัก 6 องค์ประกอบดังกล่าว แต่อาจมีรายละเอียดปลีกย่อยที่แตกต่างกัน ซึ่งในบทนี้ขอเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ใช้อย่างแพร่หลายมี 4 รูปแบบ คือ STS Model (นฤมล, 2542, น. 33-36) the Constructivist Learning Model: CLM (Yager, 1991, pp. 52-57) STS Problem-Solving Model (Carin, 1997, pp. 27-28) และ Q PER SEA Learning Model (ณัฐวิทย์, 2546, น. 163-168) ดังนี้

1. STS Model นฤมล ยุทธาคม (2542, น. 33-36) เสนอว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดนี้มีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ขั้ววางแผนการจัดการเรียนรู้ ขั้วการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ ขั้วประเมินผล

1.1 ขั้ววางแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การกำหนดความมุ่งหมายของการเรียนรู้และการเตรียมหน่วยการเรียนรู้ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนนำวิทยาศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน พัฒนาระบบการแสวงหาความรู้ การตัดสินใจ และการลงมือปฏิบัติในการแก้ปัญหาสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1.2 ขั้วการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนักเรียนจะตั้งคำถาม วางแผนค้นหาคำตอบ ลงมือค้นหาคำตอบ เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ผล นำเสนอและจัดแสดงผลการศึกษา ค้นคว้าและนำผลที่ได้จากการศึกษาไปปฏิบัติ หรือเสนอข้อค้นพบนี้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหา ทุกขั้นตอนมีครูทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ขั้วการจัดการเรียนรู้มี 6 ขั้นตอน คือ

1.2.1 ขั้นสงสัย (I wonder) ครูจะสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมการตั้งคำถาม และการตรวจสอบความรู้เดิมของนักเรียน

1.2.2 ขั้ววางแผน (I plan) นักเรียนเป็นผู้วางแผนค้นหาคำตอบ ซึ่งอาจจะทำงานเป็นงานเดี่ยวหรืองานกลุ่ม

1.2.3 ขั้นค้นหาคำตอบ (I investigate) นักเรียนลงมือค้นหาคำตอบโดยครูทำหน้าที่คอยช่วยเหลือ

1.2.4 ขั้นสะท้อนความคิด (I reflect) นักเรียนคิดไตร่ตรองสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้โดยมีครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ

1.2.5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (I share) นักเรียนนำเสนอผลการค้นคว้าแก่นักเรียนอื่นๆ โดยครูให้โอกาสนักเรียนในการแลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนๆ

1.2.6 ขั้นนำไปปฏิบัติจริง (I act) นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปใช้ชีวิตจริง

1.3 ขั้วการประเมินผล โดยใช้การประเมินหลากหลายทั้งการประเมินโดยครู และการประเมินโดยตัวนักเรียนเอง ดังนี้

1.3.1 การประเมินโดยครู ได้แก่ การใช้ข้อสอบวัดความรู้ความเข้าใจ แนวคิดทางวิทยาศาสตร์ ทักษะการคิดวิจารณ์ญาณ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การประเมินการปฏิบัติ (Performance assessment) และการสังเกตของครูโดยใช้แบบตรวจสอบรายการพฤติกรรม

1.3.2 การประเมินโดยตัวนักเรียนเอง โดยใช้การประเมินตนเอง และการใช้แฟ้มสะสมงาน

2. The Constructivist Learning Model: CLM (Yager, 1991, pp. 52-57)

เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมที่เน้นให้นักเรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ประกอบด้วยขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้น และแต่ละขั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้

2.1 ขั้นกระตุ้นความสนใจ (Invitation)

- 2.1.1 สังเกตสิ่งรอบตัวเพื่อกระตุ้นความสนใจใฝ่เรียนรู้
- 2.1.2 ใช้คำถาม
- 2.1.3 พิจารณาคำตอบที่เป็นไปได้
- 2.1.4 บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิด
- 2.1.5 บ่งชี้สถานการณ์การรับรู้ของนักเรียนที่แตกต่างกัน

2.2 ขั้นสำรวจเรียนรู้ (Exploration)

- 2.2.1 ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม
- 2.2.2 ระดมสมองเพื่อหาทางเลือก
- 2.2.3 เสาะหาข้อมูล
- 2.2.4 ทดลองโดยใช้วัสดุ อุปกรณ์
- 2.2.5 สังเกตปรากฏการณ์ที่เฉพาะเจาะจง
- 2.2.6 ออกแบบสำรวจ
- 2.2.7 เก็บรวบรวมและจัดกระทำข้อมูล
- 2.2.8 ใช้ยุทธวิธีการแก้ปัญหา
- 2.2.9 เลือกแหล่งทรัพยากรที่เหมาะสม
- 2.2.10 อภิปรายผลที่ได้กับเพื่อน
- 2.2.11 ออกแบบและดำเนินการทดลอง
- 2.2.12 ประเมินทางเลือกที่หลากหลาย
- 2.2.13 ร่วมแสดงความคิดเห็น
- 2.2.14 ระบุอันตรายและผลที่ตามมา
- 2.2.15 กำหนดขอบเขตการสืบเสาะ
- 2.2.16 วิเคราะห์ข้อมูล

2.3 ขั้นนำเสนอการอธิบายและข้อค้นพบ (Proposing explanations and solution)

- 2.3.1 นำเสนอข้อมูลและความคิด
- 2.3.2 สร้างและอธิบายแบบจำลอง

- 2.3.3 สร้างการอธิบายแบบใหม่ๆ
- 2.3.4 ทบทวนและวิเคราะห์คำตอบ
- 2.3.5 ใช้ประโยชน์จากการประเมินของเพื่อน
- 2.3.6 ประมวลคำตอบที่ได้
- 2.3.7 กำหนดแนวทางสรุปผลที่เหมาะสม
- 2.3.8 บูรณาการข้อสรุปกับความรู้และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่

2.4 ขั้นลงมือปฏิบัติ (Taking action)

- 2.4.1 ตัดสินใจ
- 2.4.2 นำความรู้และทักษะไปใช้
- 2.4.3 เชื่อมโยงความรู้และทักษะ
- 2.4.4 แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิด
- 2.4.5 ตั้งคำถามใหม่
- 2.4.6 พัฒนาผลที่ได้และส่งเสริมความคิด
- 2.4.7 ใช้แบบจำลองและความคิดประกอบการอธิบายเพื่อให้เป็นที่

ยอมรับของเพื่อนๆ

3. STS Problem-Solving Model (Carin, 1997, pp. 27-28) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมที่เน้นทักษะการแก้ปัญหา (STS problem-solving model) ทักษะการแก้ปัญหาเป็นทักษะที่สำคัญมาก Carin กล่าวว่า การเรียนรู้รูปแบบนี้สามารถตรวจสอบความรู้เดิมของนักเรียนและสามารถเพิ่มพูนความรู้ใหม่ได้โดยผ่านทักษะการแก้ปัญหา การลงมือปฏิบัติและการนำไปใช้ รูปแบบนี้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ขั้น ดังนี้

3.1 ขั้นสืบค้น (Search) นักเรียนร่วมกันตั้งคำถาม เสนอความคิดเรื่องที่น่าสนใจที่ต้องการศึกษา หัวข้อที่น่าสนใจนั้นอาจมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน จากการทัศนศึกษา หรือจากแหล่งอื่น คำถามที่นักเรียนนำเสนออาจมีมากมายหลายคำถามแต่จะเลือกเพียง 1-2 คำถามเท่านั้นที่นำมาเป็นหลักในการศึกษา

3.2 ขั้นแก้ปัญหา (Solve) นักเรียนจะฝึกใช้วิธีการวิจัยในการเรียนรู้เพื่อหาคำตอบหรือตอบคำถามในหัวข้อหรือประเด็นที่ทำการศึกษา โดยนักเรียนจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูล การบันทึกผล

3.3 ขั้นสร้างสรรค์ (Create) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ผล นักเรียนสามารถสร้าง จัดกระทำและแสดงผลการค้นพบในลักษณะของกราฟรูปแบบต่างๆ หรืออาจสร้างหรือจัดกระทำในรูปแบบอื่นๆ

3.4 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Share) นักเรียนนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแก่กลุ่มเพื่อน โดยอาจนำเสนอในรูปแบบต่างๆ เช่น การบรรยาย การเขียนรายงาน จัดแสดงเป็นโปสเตอร์ วิดีทัศน์ เพลง โคลง กลอนหรืออื่นๆ

3.5 ขั้นนำไปปฏิบัติจริง (Act) นักเรียนนำผลที่ได้จากการศึกษาไปปฏิบัติ หรือนำเสนอข้อค้นพบนี้แก่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหา โดยครูและนักเรียนอาจจัดการประชุมพบปะชี้แจงปัญหาและข้อค้นพบ หรือเขียนจดหมายถึงบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. Q PER SEA Learning Model (ณัฐวิทย์, 2546, น. 163-168) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน ดังนี้

4.1 ขั้นตั้งคำถาม (Questioning) เป็นขั้นการตรวจสอบความรู้เดิมและให้ผู้เรียนตั้งคำถามที่สนใจศึกษาจากสถานการณ์เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ที่ต้องการ เช่น การทัศนศึกษา การสังเกตสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนหรือในชุมชน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย เกิดคำถามและอยากค้นหาคำตอบ เมื่อผู้เรียนร่วมกันระดมตั้งคำถามโดยบันทึกทุกคำถามไว้ ให้ผู้เรียนรายกลุ่มหรือรายบุคคลเลือกคำถามที่สนใจเพื่อค้นหาความรู้

4.2 ขั้นวางแผนค้นหาคำตอบ (Planning) ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มหรือทำเป็นรายบุคคลเพื่อวางแผนการสืบค้นหาคำตอบ โดยระบุแหล่งเรียนรู้ วิธีการบันทึกหรือเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำเสนอคำถามที่สนใจ วิธีการค้นหาคำตอบและแหล่งเรียนรู้ต่อชั้นเรียน และออกแบบและจัดทำเครื่องมือบันทึกหรือเก็บรวบรวมข้อมูล โดยครูคอยให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และประเมินการปฏิบัติงาน

4.3 ขั้นค้นหาคำตอบ (Exploring) ครูให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการและแผนการที่เตรียมไว้ แล้วสรุปความรู้ โดยครูทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ จัดเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนและประเมินการปฏิบัติงานในการค้นหาคำตอบของผู้เรียน

4.4 ขั้นสะท้อนความคิด (Reflecting) ผู้เรียนเชื่อมโยงข้อสรุปที่ได้กับทฤษฎีและหลักการจากเอกสาร เพื่อขยายความคิดและสรุปข้อค้นพบให้ชัดเจน โดยครูใช้คำถามกระตุ้นการเรียนรู้และให้คำแนะนำ รวมทั้งวิเคราะห์ข้อค้นพบ เชื่อมโยงความคิดและอำนวยความสะดวกการเตรียมการเพื่อนำเสนอข้อค้นพบของผู้เรียน

4.5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Sharing) ครูให้ผู้เรียนนำเสนอข้อสรุปและสิ่งที่ได้จากการค้นหาคำตอบแก่เพื่อนๆ โดยการนำเสนอหน้าชั้นเรียนและ/หรือการจัดนิทรรศการหรือป้ายนิเทศ ผู้เรียนถามปัญหา ข้อเสนอแนะกับผู้นำเสนอและอภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยครูกระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปราย

แลกเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์การทำงานและข้อค้นพบ รวมทั้งประเมินการนำเสนอให้ข้อมูลย้อนกลับ และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและประเมินเพื่อน

4.6 ขั้นขยายขอบเขตความรู้และความคิด (Extending) จากข้อสรุป ความรู้ ปัญหา และข้อสงสัยที่เกิดขึ้น ครูจัดกิจกรรมเสริมทั้งการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การศึกษาจากเอกสาร และการอภิปรายร่วมกันเพื่อขยายขอบเขตการเรียนรู้และเชื่อมโยงความรู้และความคิด เชื่อมโยงความคิดและการสร้างข้อสรุปจากการเรียนรู้

4.7 ขั้นนำไปปฏิบัติ (Acting) ครูให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ปฏิบัติจริงหรือในสถานการณ์จำลอง มีการนำเสนอหรือจัดแสดงเพื่อเผยแพร่ผลงานหรือผลจากการเรียนรู้โดยครูเป็นที่ปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะรวมทั้งวางแผนติดตามการปฏิบัติ ประเมินการปฏิบัติและให้ข้อมูลย้อนกลับ

ภาพที่ 2.2 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของ Q PER SEA Learning Model ที่จัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม

จากการศึกษารวบรวมรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม เป็นการจัดการเรียนรู้ที่การจัดการเรียนรู้จะยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ยึดประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ความสนใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นที่หลากหลาย ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคล ผูกให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน ครูเตรียมการและวางแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประเด็นและปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบันและเป็นประเด็นที่ผู้เรียนทุกคนรับทราบและคุ้นเคย การเรียนรู้จะเริ่มต้นด้วยการอภิปรายร่วมกันของผู้เรียน จากคำถามหรือสถานการณ์ที่ครูสร้างขึ้น ครูต้องรอคำตอบ โดยใช้เวลาผู้เรียนเรียบเรียงความคิด และให้ผู้เรียนได้อภิปรายร่วมกัน ซึ่งจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม ผู้วิจัยเลือกใช้ STS Model ของนฤมล ยุตะคม (2542, น. 33-36) และ Q PER SEA Learning Model (ณัฐวิทย์, 2546, น. 163-168) มาปรับใช้สรุปเป็นกรอบแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.3 กรอบความคิดของ การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม

ขั้นตอน	บทบาทของครู/กิจกรรม	บทบาทของผู้เรียน/พฤติกรรม
1. ขั้นตั้งคำถาม	ครูจัดสถานการณ์การเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ สงสัย และเกิดคำถามเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และบันทึกคำถามของผู้เรียน ซึ่งครูสามารถส่งเสริมการตั้งคำถาม และครูมีคำถามสำรองไว้ โดยสถานการณ์ที่ครูจัดให้เป็น - การหยิบยกประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม โรงเรียน หรือชุมชน ในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นสถานการณ์กระตุ้น - การใช้ภาพสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ที่เกิดจากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี - การใช้วีดิทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับอภินิหาร	ผู้เรียนเกิดความสงสัย จากประเด็นปัญหา ภาพสถานการณ์ วีดิทัศน์ ข่าว และสถานการณ์ที่ขัดแย้ง ทำให้ผู้เรียนตั้งคำถามที่ตนสนใจ สงสัยเกี่ยวกับโลกรอบตัวเอง หรือปัญหาสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ขั้นตอน	บทบาทของครู/กิจกรรม	บทบาทของผู้เรียน/พฤติกรรม
	ของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่มีผลต่อโลก และการดำรงชีวิตของคนในสังคม - การใช้ข่าว ที่เป็นประเด็นในสังคม ที่คนในสังคมให้ความสนใจซึ่งเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี - สร้างสถานการณ์ที่ขัดแย้งกับความเป็นจริงที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อให้ ผู้เรียนเกิดความขงใจ สงสัยและนำไปสู่การ หาคำตอบ	
2. ขั้นวางแผน ค้นหา คำตอบ	ครูสอนผู้เรียนให้วางแผนค้นคว้าหาคำตอบ โดยให้ผู้เรียนวางแผนค้นคว้าโดยมีแผนการ ดำเนินงาน เป็นแนวในการปฏิบัติ โดยครูทำหน้าที่ให้คำปรึกษาและแนะนำ รวมทั้งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเตรียมแหล่งความรู้ ทั้งบุคคล สื่อ และสิ่งพิมพ์ ต่างๆ และให้ผู้เรียนวางแผนโดยนำข้อมูลที่ได้จากการไปศึกษา หรือรวบรวมข้อมูลจากการอภิปราย หรืออ่านสถานการณ์ หรือดูวิดีโอ ที่เกี่ยวกับปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดจาก วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยครูเป็นผู้ให้ คำปรึกษาในการรวบรวมวัสดุ อุปกรณ์ เอกสาร และแหล่งความรู้ต่างๆ ที่ผู้เรียน นำมาใช้ในการวางแผนในการเรียนรู้จาก สถานการณ์ที่สนใจและอยากค้นหาคำตอบ	ผู้เรียนวางแผนในการทำงานค้นหา คำตอบของคำถามที่ผู้เรียนสนใจ จากแหล่งเรียนรู้โดยการทำงานกัน เป็นกลุ่ม และใช้แผนงานที่วางไว้ เป็นแนวทางในการทำงานโดย ทำงานตามหน้าที่ที่แบ่งกัน รับผิดชอบ ซึ่งผู้เรียนจะได้ใช้ เทคโนโลยีในการทำงาน คือ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และ เทคโนโลยีอื่นๆ ตามความเหมาะสม ที่ผู้เรียนเลือกใช้

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ขั้นตอน	บทบาทของครู/กิจกรรม	บทบาทของผู้เรียน/พฤติกรรม
3. ขั้นค้นหา คำตอบ	- ครูแนะนำแนวทางในการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการหาคำตอบของผู้เรียน - ครูช่วยเหลือผู้เรียนในขณะที่ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม การค้นหาคำตอบ จาก การอ่าน โดยการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียน ในการ เรียบเรียง จัดระเบียบและอภิปราย เกี่ยวกับข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ ตามแผนที่วางไว้ ซึ่งผู้เรียนอาจ ปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานได้ตาม การค้นพบข้อมูลใหม่ - ครูประเมินผลงานคำตอบของผู้เรียน	ผู้เรียนได้ลงมือค้นหาคำตอบโดยการ ทำกิจกรรมต่างๆ คือ การสร้าง เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล การใช้ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามที่วางแผนไว้ การใช้สื่อและ เทคโนโลยี การดูวิดีโอทัศน์ การค้นคว้า จากหนังสือ การสัมภาษณ์ผู้รู้ การใช้ คอมพิวเตอร์เพื่อบันทึกผลในการ ค้นพบข้อมูล ที่สามารถตอบคำถามได้ บางส่วนและระหว่างการทำงาน ผู้เรียนอาจเกิดคำถามใหม่ขึ้นมาได้ อีกด้วย
4. ขั้นสะท้อน ความคิด	- ครูแนะนำให้ผู้เรียนสรุปข้อค้นพบ และ เชื่อมโยงความคิดทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมที่ผู้เรียนเรียนรู้มา เข้าด้วยกัน โดยอาจใช้คำถามกระตุ้นให้ ผู้เรียนแสดงความรู้ความเข้าใจทาง วิทยาศาสตร์ - ครูแนะนำการนำเสนอข้อมูลต่างๆ ที่ ผู้เรียนได้ข้อค้นพบ ในรูปแบบต่างๆ เช่น การสร้างแบบจำลอง การสร้างแผนผัง ความคิด เป็นต้น	- ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลที่ได้ค้นพบ โดย มาจัดระบบ และไตร่ตรองว่าข้อมูลที่ได้ เพียงพอที่จะตอบคำถามของ ผู้เรียนหรือไม่ ควรค้นคว้าเพิ่มเติมส่วน ไหนบ้าง - ผู้เรียนสะท้อนความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ ผู้เรียนทำและได้เรียนรู้ และในขณะที่ สะท้อนความคิดผู้เรียนจะคิดไตร่ตรอง ว่าผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ขั้นตอน	บทบาทของครู/กิจกรรม	บทบาทของผู้เรียน/พฤติกรรม
5. ขั้น แลกเปลี่ยน ประสบการณ์	- ครูให้ผู้เรียนใช้ความรู้ที่ได้จากการหาคำตอบมาอธิบายสถานการณ์ที่ได้ดูในชั้นตั้งคำถาม - ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกวิธีการในการนำเสนอข้อมูล วิธีการคิด ข้อค้นพบตามความเหมาะสมที่ผู้เรียนตัดสินใจเอง - ครูอำนวยความสะดวกในการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการนำเสนอข้อมูลที่ผู้เรียนค้นพบ	- ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการหาคำตอบมาอธิบายสถานการณ์ที่นักเรียนได้ดูในชั้นตั้งคำถามได้
	- ครูจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้และเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ กับผู้อื่นในเรื่องที่ผู้เรียนเรียนรู้มา และมีโอกาสได้เรียนรู้จากผู้อื่นโดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษา	- ผู้เรียนนำเสนอผลของการค้นคว้าหาคำตอบแก่ ผู้เรียนคนอื่นๆ หรือผู้ฟังกลุ่มอื่นๆ โดยวิธีการต่างๆ เช่น การนำเสนอหน้าชั้นเรียน การทดลอง การสาธิต การจัดแสดงผลงาน การใช้ตัวอย่างจริง การใช้แผนผังความคิด เป็นต้น - ผู้เรียนรับฟังผู้อื่น จะได้เรียนรู้เพิ่มเติม
6. ขั้นนำไปปฏิบัติจริง	ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ อันเป็นการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ได้รับ ไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆในชีวิตประจำวัน นอกห้องเรียน นอกโรงเรียน ซึ่งอาจออกมาในรูปของ สิ่งประดิษฐ์ โครงการ โครงงาน เป็นต้น	ผู้เรียนหาแนวทางในการนำความรู้ และวิธีทางวิทยาศาสตร์ที่ได้ ไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน หรือนำไปเสนอแนะแนวทางต่อผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง กับความรู้ นั้น เพื่อช่วยในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม เช่น การจัดการทรัพยากร การทำปายนิเทศ เผยแพร่ความรู้ การทำรายงาน เป็นต้น

จากกรอบแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ข้างต้น ผู้วิจัยได้ใช้ขั้นตอน บทบาทของครู กิจกรรม และบทบาทของผู้เรียน เพื่อนำมาใช้สร้าง แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคมซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิจัยใน บทต่อไป

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์

2.1 ความหมายและขอบเขตของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์

2.1.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์

สุวัฒน์ นิยมคำ (2531, น. 641) ได้กล่าวถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา วิทยาศาสตร์ว่าเป็นความรู้ ความสามารถด้านความรู้และความคิดในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งมี การวัด 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ ทักษะการคิด และทักษะกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์และการนำเอาความรู้ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้แก้ปัญหา

สุธรรม อ่อนคำ (2534, น. 7) ได้กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา วิทยาศาสตร์ หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท. 2541, น. 25) ได้กล่าวเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ สรุปได้ว่า คือ พฤติกรรมการเรียนรู้ที่พึง ประสงค์ด้านสติปัญญาหรือความรู้ความคิดในวิทยาศาสตร์ ในการประเมินผลการเรียนรู้ด้าน สติปัญญาหรือด้านความรู้ ความคิด แบ่งได้ 4 ด้านดังนี้

- 1) ด้านความรู้ความจำ
- 2) ด้านความเข้าใจ
- 3) ด้านกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์
- 4) ด้านการนำความรู้และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ไปใช้

ภพ เลหาไพบุลย์ (2542, น. 295-304) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ ที่วัดได้จากเครื่องมือในการวัด โดยเน้นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ได้แก่ พฤติกรรมด้านความรู้ความจำ ความเข้าใจ ทักษะกระบวนการ ทางวิทยาศาสตร์ และการนำความรู้ไปใช้ ซึ่งลักษณะของแบบวัดความรู้ความจำ จะเป็นการถามให้ นักเรียนระลึกถึงสิ่งที่เคยเรียนมาแล้ว ด้านความเข้าใจ อาจเขียนได้หลายลักษณะ เช่น กำหนด สถานการณ์ใหม่มาให้แล้วให้ผู้เรียนระบุข้อเท็จจริง มโนคติ หลักการกฎหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ สถานการณ์นั้น ส่วนพฤติกรรมด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ประกอบด้วยพฤติกรรม โดยแบบทดสอบที่วัดแต่ละพฤติกรรมจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไปส่วนการวัดด้านการนำความรู้

ไปใช้จะมีลักษณะกำหนดปัญหาใหม่ๆ มาให้นักเรียนแก้โดยอาศัยความรู้และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่ได้เรียนมาแล้ว

จากการศึกษาผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ ที่วัดได้จากเครื่องมือในการวัดโดยเน้นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ได้แก่ พฤติกรรมด้านความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำความรู้ไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า โดยแบบทดสอบที่วัดแต่ละพฤติกรรมจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไปส่วนการวัดด้านการนำความรู้ไปใช้จะมีลักษณะกำหนดปัญหาใหม่ๆ มาให้นักเรียนแก้โดยอาศัยความรู้และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่ได้เรียนมาแล้ว

2.1.2 ขอบเขตของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์

ขอบเขตของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเนื้อหาวิชาในการศึกษา เรื่อง พันธุกรรม มีรายละเอียดดังนี้

- 1) โครโมโซม ดีเอ็นเอ และยีน
- 2) ดีเอ็นเอและลักษณะทางพันธุกรรม
- 3) กระบวนการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม
- 4) ความผิดปกติทางพันธุกรรม
- 5) ประโยชน์ของเทคโนโลยีชีวภาพ

2.2 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิทยาศาสตร์

2.2.1 การสร้างเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แนวทางในการสร้างเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีดังนี้
 1) กฎหมาย ลินทนต์ศิริกุล (2552, น. 2/8-2/14) กล่าวถึงการวางแผนสร้างเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีขั้นตอนดังนี้ (1) การกำหนดจุดมุ่งหมายของการสอบ (2) การพัฒนาผังการสร้างแบบทดสอบ (3) การเลือกประเภทของข้อคำถาม (4) การเขียนข้อคำถาม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การกำหนดจุดมุ่งหมายของการสอบ เป็นขั้นตอนแรกของการวางแผนการสร้างเครื่องมือวัด วอร์ดและเมอร์ วอร์ด (Ward and Murray-Ward, 1999, p. 87 อ้างถึงใน กฎหมาย ลินทนต์ศิริกุล 2552, น. 2/8-2/14) ให้พิจารณาจากคำถามดังต่อไปนี้

- (1) ผลจากการวัดนำมาใช้ในการระบุผลการเรียนรู้ที่จำเป็นของผู้เรียน หรือใช้ให้ระดับคะแนน หรือใช้ในการเลือกชั้น
- (2) ผลจากการวัดนำมาใช้เป็นแนวทางการจัดเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งชั้น หรือผู้เรียนเฉพาะบางคน

(3) จะมีการวัดมากน้อยเพียงใด
 (4) จะมีการทดสอบก่อนเริ่มเปิดภาคเรียนหรือจะมีการทดสอบก่อนเรียนในเนื้อหาแต่ละบท

- (5) จะมีการวัดเป็นรายสัปดาห์หรือรายเดือน
 (6) ผลจากการวัดจะเป็นส่วนหนึ่งในการให้ระดับคะแนนหรือไม่
 2) การพัฒนาสร้างแบบทดสอบ

สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นการวัดความรู้ ความคิดของผู้เรียนในเนื้อหาสาระที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว ในการวัดดังกล่าวไม่สามารถวัดเนื้อหาสาระทั้งหมดได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดเกี่ยวกับเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้สิ่งที่วัดจึงเป็นเฉพาะตัวแทนของความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปแล้วเท่านั้น เพราะฉะนั้นการสร้างแบบทดสอบจึงเรียกกันว่าตารางเฉพาะ หรือผังการสร้างแบบทดสอบ ตารางเฉพาะหรือผังการสร้างแบบทดสอบมีลักษณะเป็นตารางสองทาง ทางหนึ่งอยู่ในแนวตั้งประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่ใช้ในการทดสอบอีกทางหนึ่งอยู่ในแนวนอนประกอบด้วยระดับผลการเรียนรู้ตามแนวคิดของบลูมซึ่งมีระดับดังตัวอย่างในภาพที่ 2.3

เนื้อหา สาระ	ระดับผลการเรียนรู้						รวม
	ความจำ	ความเข้าใจ	การประยุกต์	การวิเคราะห์	การประเมิน	การสร้างสรรค์	
รวม							

ภาพที่ 2.3 ภาพตัวอย่างตารางผังการสร้างแบบทดสอบ

3) การเลือกประเภทของข้อคำถาม การเลือกประเภทของข้อคำถามขึ้นอยู่กับผลการเรียนรู้ที่ต้องการวัดมากที่สุด กล่าวคือ ถ้าผลการเรียนรู้ที่ต้องการวัดคือให้ผู้สอบเขียนพูด แก้ปัญหา ด้วยการใช้เครื่องมือในห้องปฏิบัติการ ข้อคำถามที่ต้องนำมาใช้คือข้อคำถามประเภทให้ผู้สอบหาคำตอบเอง (supple the answer) หรือแบบเขียนตอบ แต่ถ้าผลการเรียนรู้ที่ต้องการวัดคือให้ผู้สอบเลือกคำตอบที่ถูกจากคำตอบที่กำหนดให้ ข้อคำถามที่ต้องนำมาใช้คือคำถามประเภทกำหนดคำตอบมาให้ ส่วนจำนวนของข้อคำถาม ควรมีข้อคำถามจำนวนเท่าใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่อไปนี

(1) ประเภทของข้อคำถามที่ใช้ในการสอบเครื่องวัดความรู้ความคิด แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ แบบกำหนดคำตอบ และแบบเขียนตอบ ซึ่งในแต่ละลักษณะจะใช้เวลาในการตอบแตกต่างกันถ้าเป็นข้อสอบแบบสั้นๆ ผู้สอบจะใช้เวลาในการตอบมากกว่าข้อสอบแบบถูก-

ผิด หรือข้อสอบแบบเลือกตอบ เพราะฉะนั้นในเวลาที่ใช้สอบเท่ากัน ถ้าข้อสอบต่างชนิดกันแล้ว จำนวนข้อสอบก็จะแตกต่างกันด้วย เช่นทดสอบในเวลา 1 ชั่วโมงแล้วออกข้อสอบให้คำตอบสั้นๆ ประมาณครึ่งหน้า จะออกข้อสอบประมาณ 5-6 ข้อ แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับความยากของเนื้อหาวิชานั้นด้วย

(2) อายุและระดับการศึกษาของผู้สอบ ผู้สอบที่มีอายุน้อยมักมีทักษะในการอ่านเขียน และคิด ช้ากว่าผู้สอบที่มีอยู่มากกว่า ดังนั้น แบบทดสอบของระดับประถมศึกษา จะต้องใช้เวลาในการตอบมากกว่าผู้สอบในระดับมัธยมศึกษาหรืออุดมศึกษา และเวลาที่ใช้ในการสอบสำหรับผู้สอบระดับประถมศึกษา ควรใช้เวลาน้อยกว่า และจำนวนข้อคำถามในแบบทดสอบควรจะลดลงด้วย

(3) ระดับความสามารถของผู้สอบ ผู้สอบที่อยู่ในระดับชั้นเดียวกันและอายุเท่ากัน ผู้ที่มีความสามารถสูงจะสามารถตอบคำถามได้รวดเร็วกว่าผู้สอบที่มีความสามารถในระดับต่ำกว่า ผู้สอนจะต้องทราบระดับความสามารถของผู้เรียนในชั้นที่ตนสอน เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดความยาว หรือจำนวนข้อคำถามของแบบทดสอบได้เหมาะสมขึ้นในการออกข้อสอบ

(4) ระดับผลการเรียนรู้ที่มุ่งวัด ในการสร้างแบบทดสอบจะเป็นตัวบ่งชี้ของระดับผลการเรียนรู้ที่มุ่งวัด ข้อคำถามที่วัดผลการเรียนรู้ระดับความรู้ ความจำ เป็นข้อคำถามที่ใช้เวลาในการตอบรวดเร็วกว่าข้อคำถามที่วัดในระดับการนำไปใช้ เป็นต้น

(5) ความยาวและความซับซ้อนของข้อคำถาม ในการพิจารณาจำนวนข้อคำถามในแบบทดสอบ จะต้องคำนึงถึงลักษณะของข้อคำถามที่ประกอบด้วย ถ้าข้อคำถามเป็นสถานการณ์ แผนที่ หรือกราฟที่ผู้สอบจะต้องพิจารณาประกอบในการหาคำตอบ ผู้สอบจะต้องใช้เวลาในการคิดคำตอบมากกว่าข้อคำถามที่เป็นคำถามสั้นๆ และไม่ซับซ้อนมาก

(6) ลักษณะของเนื้อหาวิชา เวลาที่ใช้ในการตอบคำถามในเชิงปริมาณ จะต้องใช้เวลามากกว่า เช่นถ้าเนื้อหาของข้อคำถามเป็นการคำนวณหรือคำถามที่อยู่ในรูปเชิงปริมาณ (quantitative materials) ผู้สอบส่วนใหญ่จะใช้เวลาในการคิดคำนวณมากกว่าคำถามในรูปข้อความ (verbal materials)

4) การเขียนข้อความในแบบทดสอบจะต้องสอดคล้องกับ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่มุ่งวัด ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากตารางหรือผังการสร้างแบบทดสอบ จะประกอบด้วยช่องตามแนวตั้ง และช่องตามแนวนอน ซึ่งช่องตามแนวตั้งคือเนื้อหาสาระ และช่องตามแนวนอน คือระดับผลการเรียนรู้ที่มุ่งวัด และพื้นที่ตรงกลางแต่ละช่องจะแทนความสามารถเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ในหัวข้อเนื้อหานั้นๆ

จากการที่ได้ศึกษาแนวทางในการสร้างเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) กำหนดเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัด 2) สร้างแผนผังการออก

ข้อสอบ 3) กำหนดลักษณะของข้อสอบและจำนวนข้อ 4) สร้างเครื่องมือเขียนข้อความ 5) นำไปใช้กับกลุ่มที่มีความใกล้เคียงและตรวจสอบคุณภาพข้อสอบ และ 6) นำแบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพไปใช้จริง

2.1.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การตรวจสอบความยากและอำนาจจำแนกของเครื่องมือวิจัย เป็นการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยเป็นรายชื่อในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ซึ่งในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยจะพิจารณาจากสถิติที่แตกต่างกัน (กัญญา ลินทนต์ศิริกุล 2552, น. 2/39-2/68)

1) เครื่องมือวิจัยที่ใช้วัดความรู้ความสามารถ ส่วนใหญ่จะใช้แบบทดสอบ เช่น การวัดความรู้ในเนื้อหาสาระที่เรียนจะใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือการวัดความถนัดในการเรียนจะใช้แบบทดสอบวัดความถนัดทางการเรียน เป็นต้น การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยเป็นรายชื่อจะพิจารณาค่าสถิติ 2 ค่า หรือความยาก (difficulty) และอำนาจจำแนก (discriminant)

สำหรับในกรณีที่มีผู้สอบมาก จะนำคะแนนของผู้สอบมาจัดเรียงตามลำดับจากคะแนนสูงสุดไปหาคะแนนต่ำสุด แล้วแบ่งผู้สอบออกเป็นกลุ่มคะแนนสูง และกลุ่มคะแนนต่ำ ด้วยเทคนิค 50% 27% 25% แล้วแต่ความเหมาะสม โดยปกติถ้าผู้สอบน้อย เช่น 20 คน ก็ควรใช้เกณฑ์ 50% ถ้าผู้สอบ 40 คน อาจใช้เกณฑ์ 25% (Gronlund and Linn, 1990, p. 247 อ้างถึงใน กัญญา ลินทนต์ศิริกุล 2552, น. 2/39-2/68) แต่ถ้ามีผู้สอบจำนวนมากให้ใช้วิธีการสุ่มกระดาดคำตอบมาจำนวน 370 แผ่น และใช้เกณฑ์ 27% ในการแบ่งกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำจะได้ผู้สอบในกลุ่มสูงจำนวน 100 คน และผู้สอบในคะแนนต่ำจำนวน 100 คน การหาค่าความยากของข้อสอบสามารถหาได้จากสูตร ดังนี้

$$P = \frac{H+L}{N_H+N_L}$$

เมื่อ	P	คือ	ค่าความยาก
	R	คือ	จำนวนผู้ตอบในกลุ่มสูงที่เลือกตัวเลือกนั้น
	T	คือ	จำนวนผู้ตอบในกลุ่มต่ำที่เลือกตัวเลือกนั้น
	N_H	คือ	จำนวนผู้ตอบในกลุ่มสูงทั้งหมด
	N_L	คือ	จำนวนผู้ตอบในกลุ่มต่ำทั้งหมด

ค่าความยากของข้อสอบมีค่าอยู่ระหว่าง 0.00 – 1.00 ถ้าข้อสอบข้อใดมีผู้ตอบถูกมากแสดงว่าข้อสอบข้อนั้นง่าย แต่ถ้าข้อสอบข้อใดมีผู้ตอบถูกน้อยแสดงว่าข้อสอบข้อนั้นยาก

ตารางที่ 2.4 การแปลความหมายของค่าความยาก

ค่าความยาก	การแปลความหมาย
0.81 ถึง 1.00	เป็นข้อสอบที่ง่ายมาก
0.61 ถึง 0.80	เป็นข้อสอบที่ค่อนข้างง่าย
0.41 ถึง 0.60	เป็นข้อสอบที่ยากพอเหมาะ
0.21 ถึง 0.40	เป็นข้อสอบที่ค่อนข้างยาก
0.00 ถึง 0.20	เป็นข้อสอบที่ยากมาก

อำนาจจำแนก คือ ความสามารถของข้อสอบที่จะจำแนกผู้สอบที่ได้คะแนนสูงออกจากผู้สอบที่ได้คะแนนต่ำ สำหรับในกรณีที่น่าคะแนนของผู้สอบมาจัดเรียงตามลำดับจากคะแนนสูงที่สุดไปหาคะแนนต่ำสุด การหาค่าอำนาจจำแนกสามารถหาได้จากสูตรดังนี้

อำนาจจำแนกของตัวเลือกที่เป็นตัวถูก

$$r = \frac{H - N}{N_H}$$

หรือ

$$r = \frac{H - N}{N_L}$$

อำนาจจำแนกของตัวเลือกที่เป็นตัวลวง

$$r = \frac{L - H}{N_H}$$

หรือ

$$r = \frac{L - H}{N_L}$$

เมื่อ r	คือ	ค่าอำนาจจำแนก
H	คือ	จำนวนผู้ตอบในกลุ่มสูงที่เลือกตัวเลือกนั้น
L	คือ	จำนวนผู้ตอบในกลุ่มต่ำที่เลือกตัวเลือกนั้น
N_H	คือ	จำนวนผู้ตอบในกลุ่มสูงทั้งหมด
N_L	คือ	จำนวนผู้ตอบในกลุ่มต่ำทั้งหมด

ค่าอำนาจของข้อสอบมีค่าตั้งแต่ -1.00 ถึง 1.00

ตารางที่ 2.5 การแปลความหมายของค่าอำนาจจำแนก

ค่าอำนาจจำแนก	การแปลความหมาย
0.40 และสูงกว่า	เป็นข้อสอบที่ดีมาก
0.30 ถึง 0.39	เป็นข้อสอบที่ดี
0.20 ถึง 0.29	เป็นข้อสอบที่อยู่ในระดับพอใช้
ต่ำกว่า 0.19	เป็นข้อสอบที่ไม่ดีควรแก้ไขใหม่

สำหรับเกณฑ์ในการพิจารณาว่า ข้อสอบใดดีหรือไม่ดีนั้นจะพิจารณาจากค่าความยากและอำนาจจำแนก กล่าวคือ ข้อสอบที่อยู่ในเกณฑ์ใช้ได้จะต้องมีค่าความยากของตัวเลือกที่เป็นตัวถูกเท่ากับ 0.20 ถึง 0.80 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ส่วนตัวลวงจะต้องมีค่าความยากพอสมควร คือ ประมาณ 5% ค่าอำนาจจำแนกต้องไม่เป็นศูนย์หรือมีค่าติดลบ

การหาค่าความเที่ยงของแบบทดสอบโดยวิธีของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน เป็นวิธีที่คูเดอร์และริชาร์ดสัน (Kuder and Richardson) พัฒนาขึ้นในปีค.ศ.1937 สูตรของเขาคือสูตรที่ 20 จึงใช้ตัวย่อว่า “KR-20 หรือ K-R-20” วิธีนี้เป็นรูปแบบหนึ่งของสัมประสิทธิ์แอลฟา ซึ่งในกรณีที่มีการตรวจให้คะแนนเป็นแบบ 0 กับ 1 กล่าวคือ ตอบผิดให้ 0 คะแนน ตอบถูกให้ 1 คะแนน เพราะฉะนั้นค่าความแปรปรวนของคะแนนในแต่ละข้อคำถาม (S_i^2) ในสัมประสิทธิ์แอลฟา จะแทนด้วยค่าสัดส่วนของจำนวนผู้ตอบแต่ละข้อคำถามถูก (p) คูณด้วยสัดส่วนของจำนวนผู้ตอบแต่ละข้อคำถามผิด (q) นั่นคือใช้ pq แทน S_i^2 ดังนั้นสูตรของคูเดอร์-ริชาร์ดสันที่ 20 จึงมีลักษณะดังนี้

$$r_{tt} = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S^2} \right]$$

เมื่อ	r_{tt}	คือ	ความเที่ยงของเครื่องมือวิจัย
	S	คือ	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนในเครื่องมือวิจัย
	p	คือ	สัดส่วนของผู้ตอบในแต่ละข้อคำถามถูก
	q	คือ	สัดส่วนของผู้ตอบในแต่ละข้อคำถามผิด ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1-p

โดยที่

$$S^2 = \frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}$$

เมื่อ	N	คือ	จำนวนผู้สอบ
	X	คือ	คะแนนรวมของผู้สอบแต่ละคน

3. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3.1 ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ไว้ดังนี้
 ทิศนา ขัมมณี และคณะ (2540) กล่าวว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการวิเคราะห์ วิพากษ์ ไตร่ตรอง ประมวลข้อมูล ปัญหา เรื่องราวต่างๆ ก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อหรือกระทำสิ่งต่างๆ เพื่อให้ได้ความคิดรอบคอบ สมเหตุสมผล ลึกซึ้ง โดยผ่านการพิจารณากลับกรอง ไตร่ตรองทั้งด้านคุณ โทษ และคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งของนั้น

พงษ์เทพ บุญศรีโรจน์ (2545, น. 35-37) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นกลุ่มของกระบวนการคิดที่เน้นการทำความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้น สถานการณ์ที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุและผลที่น่าเชื่อถือ เป็นการคิดเพื่อพิจารณาสถานการณ์ต่างๆ ด้วยความรอบคอบ ไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วน มีข้อมูลหลักฐานที่น่าเชื่อถือได้มาสนับสนุนมากที่สุด มีการประเมินค่าปัจจัยต่างๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจ

สุวิทย์ มูลคำ (2547) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการคิดที่มีเหตุผลโดยผ่านการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ มีหลักเกณฑ์ มีหลักฐานที่น่าเชื่อถือได้ เพื่อนำไปสู่การสรุปการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพว่าสิ่งใดถูกต้อง สิ่งใดควรเชื่อ ควรเลือก หรือควรทำ

Paul (1985, อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี และคณะ, 2544) ได้ให้ความหมายไว้ว่าเป็นกระบวนการที่ผู้คิดสามารถตัดสินใจได้ดีขึ้นอย่างสมเหตุสมผลและมีประสิทธิภาพ และยังส่งผลให้ผู้คิดมีความสามารถคิดกว้าง คิดถูกทาง คิดชัดเจน คิดถูกต้อง และคิดอย่างมีเหตุผล

Ennis (1985 อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี และคณะ, 2544) ได้กล่าวถึงความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า เป็นการคิดพิจารณา ไตร่ตรองที่มุ่งเพื่อการตัดสินใจว่าสิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดควรทำ ช่วยการตัดสินใจในสภาพการณ์ต่างๆ

จากการศึกษานิยามที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง กระบวนการคิดที่มีขั้นตอนการพิจารณา ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ประมวลข้อมูลหรือสถานการณ์ต่างๆ ที่ปรากฏโดยอาศัยประสบการณ์ของตนเอง มีหลักฐานที่มีเหตุผล รวบรวมข้อมูลที่เชื่อถือได้มายืนยันการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ว่าสิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดควรเลือก สิ่งใดควรทำ

3.2 ลักษณะของคนที่มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ

มีนักศึกษา นักจิตวิทยา นักวิชาการได้สรุปลักษณะของคนที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้หลากหลายและแตกต่างกัน ดังนี้

Watson and Glaser (1964 อ้างถึงในทิศนา ขัมมณี และคณะ, 2544) ได้สรุปเป็นแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่า ประกอบด้วย

- 1) เจตคติ (Attitude) ความสนใจในการแสวงหาความรู้ ความสามารถพิจารณาปัญหา ตลอดจนนิสัยในการค้นหาหลักฐานมาสนับสนุนสิ่งที่อ้างว่าเป็นจริง
- 2) ความรู้ (Knowledge) ความสามารถในการอนุมาน การสรุปใจความสำคัญ การสรุปความเหมือน โดยพิจารณาหลักฐานและการใช้ตรรกศาสตร์
- 3) ทักษะ (Skill) ความสามารถที่นำทั้งเจตคติและความรู้ไปประยุกต์ใช้พิจารณาตัดสินปัญหาสถานการณ์ข้อความ

Watson and Glaser วัดความสามารถด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณจากความสามารถย่อยๆ 5 ด้านดังนี้

- 1) การสรุปความ (Inference)
- 2) การยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น (Recognition of Assumption)
- 3) การอนุมาน (Deduction)
- 4) การตีความ (Interpretation)
- 5) การประเมินข้อโต้แย้ง (Evaluate of Argument)

Ennis (1985 อ้างถึงในทิตินา แชมมณี และคณะ, 2544) ได้กล่าวถึงการคิดอย่างมี
 วิจารณ์ญาณว่า เป็นการคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญของการคิด 7
 องค์ประกอบดังต่อไปนี้

- 1) จุดมุ่งหมาย
- 2) ประเด็นคำถาม
- 3) ข้อมูลสารสนเทศ
- 4) ข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์
- 5) แนวการคิดอย่างมีเหตุผล
- 6) ข้อเสนอพื้นฐาน
- 7) การนำไปใช้และผลที่ตามมา

นอกจากนี้แล้ว Ennis (1985 อ้างถึงในทิตินา แชมมณี และคณะ, 2544) ยังได้
 กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีทักษะความสามารถที่สำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณว่า ควรประกอบ
 ไปด้วย 12 ทักษะ ดังนี้

- 1) สามารถกำหนดหรือระบุประเด็นคำถามหรือปัญหา
  - ระบุปัญหาสำคัญได้ชัดเจน
  - ระบุเกณฑ์เพื่อตัดสินคำตอบที่เป็นไปได้
- 2) สามารถวิเคราะห์ข้อโต้แย้ง
  - ระบุมูลที่มีเหตุผลหรือน่าเชื่อถือได้
  - ระบุข้อมูลที่ไม่มีเหตุผลหรือไม่น่าเชื่อถือได้
  - ระบุความเหมือนและความแตกต่างของความคิดเห็นที่มีอยู่
  - สรุปได้
- 3) สามารถถามด้วยคำถามที่ท้าทาย และคำตอบได้อย่างชัดเจน
- 4) สามารถพิจารณาความเชื่อถือของแหล่งข้อมูล
  - เป็นข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่น่าเชื่อถือ
  - เป็นข้อมูลที่ไม่มีข้อโต้แย้ง
  - เป็นข้อมูลที่ได้รับการรองรับ
  - เป็นข้อมูลที่สามารถให้เหตุผลว่าเชื่อถือได้
- 5) สามารถสังเกตและตัดสินผลของข้อมูลที่ได้จากการสังเกตด้วยตนเองโดยใช้
 เกณฑ์ต่อไปนี้
  - เป็นข้อมูลที่ได้จากการสังเกตด้วยตนเอง โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5

- การบันทึกข้อมูลเป็นผลมาจากการสังเกตด้วยตนเอง และมีการบันทึกทันทีที่ไม่ปล่อยทิ้งไว้นานแล้วนำมาบันทึกทีหลัง

6) สร้างการนิรนัยและตัดสินผลการนิรนัย คือ สามารถนำหลักการใหญ่ไปแตกเป็นหลักการย่อยๆ ได้ หรือนำหลักการไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้

7) สามารถอุปนัยและตัดสินผลอุปนัย คือ ในการสรุปอ้างอิงไปยังกลุ่มประชากรนั้น กลุ่มตัวอย่างต้องเป็นตัวแทนของประชากร และก่อนที่มีการอุปนัยนั้น ต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างถูกต้องตามแผนที่กำหนด และมีข้อมูลเพียงพอต่อการสรุปแบบอุปนัย

8) สามารถตัดสินคุณค่าได้

- สามารถพิจารณาทางเลือก โดยมีข้อมูลพื้นฐานเพียงพอ
- สามารถชั่งน้ำหนักดี ไม่ดี หรือผลดีและผลเสียก่อนตัดสินใจ

9) สามารถให้ความหมายต่างๆ และตัดสินความหมาย เช่น ทักะต่อไปนี้

- สามารถบอกคำเหมือน คำที่มีความหมายคล้ายกัน
- สามารถจำแนกจัดกลุ่มได้
- สามารถให้นิยามเชิงปฏิบัติการได้
- สามารถยกตัวอย่างที่ใช้และไม่ใช้ได้

10) สามารถระบุข้อสันนิษฐานได้

11) สามารถตัดสินใจเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้เช่นทักะต่อไปนี้

- การกำหนดปัญหา
- การเลือกเกณฑ์ตัดสินผลที่เป็นไปได้
- กำหนดทางเลือกอย่างหลากหลาย
- เลือกทางเลือกที่ปฏิบัติ
- ทบทวนทางเลือกอย่างมีเหตุผล

12) การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยสรุปทักษะความคิดอย่างมีวิจารณญาณจาก 12 ทักษะดังกล่าวเมื่อนำมาพิจารณานั้นสามารถสรุปหลักการได้ 4 ประการ ได้แก่

- 1) ความชัดเจน (Clarity)
- 2) ข้อมูลและความรู้จากแหล่งต่างๆ สมเหตุสมผลสามารถยอมรับได้ (Basic)
- 3) การสรุปอ้างอิง (Inference) กระบวนการที่ใช้ การนิรนัย การอุปนัย และในการสรุปต้องคำนึงถึงการตัดสินคุณค่า (Value judgment)
- 4) การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) เพื่อให้ได้ข้อมูลความรู้ ซึ่งต้องมีทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพด้วย

เพ็ญพิศุทธิ์ เนคมานุรักษ์ (2537) มีแนวคิดว่ ลักษณะสำคัญของกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ 7 องค์ประกอบ ดังนี้

1) ด้านการระบุประเด็นปัญหา หมายถึง การนิยามและระบุประเด็นปัญหา การทำความเข้าใจในปัญหา ตลอดจนการตระหนักถึงความสำคัญและความเป็นไปได้ของปัญหานั้นๆ โดยพิจารณาจากข้อมูล ข้อความ หรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหา เพื่อกำหนดประเด็นข้อสงสัยหรือประเด็นหลักที่ควรพิจารณาในการแสวงหาคำตอบที่สมเหตุสมผลเพื่อทำความเข้าใจกับปัญหานั้น

2) ด้านการรวบรวมข้อมูลต่างๆ หมายถึง การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น การสังเกตด้วยตนเอง ประสบการณ์เดิม การทดลอง และการรวบรวมข้อมูลจากการรายงาน ผลการสังเกตเพื่อนำไปสู่การพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล

3) ด้านการพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล หมายถึง การประเมินตรวจสอบตัดสินข้อมูลในเชิงประเมินปริมาณและคุณภาพ โดยพิจารณาถึงความถูกต้อง ความเพียงพอ และความน่าเชื่อถือของข้อมูล จากแหล่งที่มาของข้อมูลและหลักฐานที่ปรากฏ

4) ด้านการระบุลักษณะของข้อมูล หมายถึง การพิจารณาความแตกต่างและจำแนกแยกแยะหรือประเภทข้อมูล โดยพิจารณาถึงข้อตกลงเบื้องต้น ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการวิเคราะห์และการตีความเพื่อระบุว่าข้อมูลใดเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อมูล ใดเป็นข้อคิดเห็นและนำมาจัดกลุ่มลำดับความสำคัญของข้อมูล

5) ด้านการตั้งสมมติฐาน หมายถึง การพิจารณาแนวทางการสรุปอ้างอิงของปัญหา ข้อโต้แย้ง ข้อสงสัยโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างข้อมูลที่มีอยู่ เพื่อระบุทางเลือกที่เป็นไปได้ให้มากที่สุด ต้องอาศัยความสามารถในการพิจารณาในการพิจารณาเชื่อมโยงเหตุการณ์เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผลในการสรุปอ้างอิง

6) ด้านการลงข้อสรุป หมายถึง การพิจารณา เลือกแนวทางที่สมเหตุสมผลที่สุดจากข้อมูลและหลักฐานที่มีอยู่ โดยใช้เหตุผลในการลงข้อสรุป ซึ่งถือว่าส่วนสำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ

7) ด้านการประเมินผล หมายถึง การตีคุณค่า การประเมินและการตัดสินความถูกต้องของคำตอบหรือข้อสรุปโดยพิจารณาความสอดคล้องด้วยเหตุและผลซึ่งเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่กำหนดให้ สามารถยืนยันข้อสรุปได้เมื่อมีหลักฐานหรือเหตุผลเพียงพอ และยอมให้มีการพิจารณาข้อสรุปใหม่ เมื่อมีหลักฐานหรือเหตุผลเพิ่มเติมหรือข้อมูลเดิมมีการเปลี่ยนแปลง

ทิสนา แคมมณี (2555, น. 305) มีแนวคิดว่ วิธีการหรือขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ มี 10 ขั้น ดังนี้

- 1) ตั้งเป้าหมายในการคิด
- 2) ระบุประเด็นในการคิด

3) ประมวลข้อมูลทั้งทางด้านข้อเท็จจริง และความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่คิดทั้งกว้าง ลึก และไกล

4) วิเคราะห์ จำแนกแยกแยะข้อมูล จัดหมวดหมู่ของข้อมูล และเลือกข้อมูลที่จะนำมาใช้

5) ประเมินข้อมูลที่ใช้ในแง่ความถูกต้อง ความพอเพียง และความน่าเชื่อถือ

6) ใช้หลักเหตุผลในการพิจารณาข้อมูลเพื่อแสวงหาทางเลือก/คำตอบที่สมเหตุสมผลตามข้อมูลที่มี

7) เลือกทางเลือกที่เหมาะสมโดยพิจารณาถึงผลที่จะตามมา และคุณค่าหรือความหมายที่แท้จริงของสิ่งนั้น

8) ชั่งน้ำหนัก ผลได้ ผลเสีย คุณ-โทษ ในระยะสั้นและระยะยาว

9) ไตร่ตรอง ทบทวนกลับไปกลับมาให้รอบคอบ

10) ประเมินทางเลือกและลงความเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่คิด

จากการศึกษาเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณจะเห็นว่า นักการศึกษาได้แบ่งองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณไว้หลายลักษณะ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ทิศนา แคมมณี มีแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการหรือขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ครอบคลุม และบอกความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ชัดเจนมากที่สุด ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้เลือกขั้นตอนของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 10 ด้าน ของทิศนา แคมมณี มาใช้ในการประเมินความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง พันธุกรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดความสามารถในการคิดอย่างมี วิจารณญาณ

3.3.1 การสร้างเครื่องมือวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540, น. 88-91) สรุปขั้นตอนการดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณดังนี้

1) กำหนดจุดมุ่งหมายของการวัดว่าแบบทดสอบต้องการวัดความสามารถทางการคิดเฉพาะ

2) กำหนดกรอบของการวัดและนิยามเชิงปฏิบัติการ โดยควรศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคิดตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการเป็นหลัก และศึกษาให้เข้าใจลึกซึ้งเพื่อกำหนดโครงสร้างของความสามารถทางการคิดตามทฤษฎีและให้นิยามเชิงปฏิบัติการ

3) สร้างผังข้อสอบ เป็นการกำหนดเค้าโครงของแบบทดสอบวัดความสามารถทางการคิดที่ต้องการสร้างให้ครอบคลุมโครงสร้างใดบ้าง ตามทฤษฎีและกำหนดว่าแต่ละส่วนมีน้ำหนักความสำคัญมากเพียงใด เช่น ผังข้อสอบสำหรับวัดความสามารถทางการคิด

ทุกๆ ไป มีสี่ด้าน แต่ละด้านประกอบด้วยข้อสอบ 25 ข้อ ตามสัดส่วนความสำคัญ ถ้าต้องการข้อสอบ 40 ข้อ แต่ละด้านจะประกอบด้วยข้อสอบ 10 ข้อตามสัดส่วนความสำคัญที่กำหนดไว้ การกำหนดความยาวของแบบทดสอบควรพิจารณาให้สอดคล้องกับเวลาที่ต้องการใช้ในการทดสอบและลักษณะของผู้สอบ

4) เขียนข้อสอบ กำหนดรูปแบบการเขียนข้อสอบ ตัวคำถาม ตัวคำตอบ และวิธีการตรวจให้คะแนน เช่น ตัวคำถามเป็นลักษณะสถานการณ์ สภาพปัญหา หรือข้อมูลสั้นๆ อันได้มาจากบทความรายงานต่างๆ บทสนทนาที่พบในชีวิตประจำวัน หรือเขียนขึ้นเอง ส่วนตัวคำตอบ อาจเป็นข้อสรุปของสถานการณ์ หรือปัญหานั้น 3-5 ข้อสรุป เพื่อให้ผู้ตอบพิจารณาตัดสินว่าข้อสรุปใด น่าเชื่อถือกว่ากัน น่าจะเป็นจริงหรือไม่ เป็นต้น ส่วนการตรวจให้คะแนนมีการกำหนดเกณฑ์การตรวจไว้ เช่น ตอบถูกตรงคำเฉลยได้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่มีคำตอบได้ 0 คะแนน เป็นต้น

5) นำแบบทดสอบไปทดลองใช้ วิเคราะห์คุณภาพของข้อสอบเป็นรายข้อ ในด้านความยาก และอำนาจจำแนก เพื่อคัดข้อสอบที่มีความยากพอเหมาะและมีอำนาจจำแนกสูงไว้ และปรับปรุงข้อที่ไม่เหมาะสม จากนั้นคัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพเหมาะสม และข้อสอบที่ปรับปรุงแล้วไว้จำนวนตามผังข้อสอบ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจความตรงตามเนื้อหา และนำไปทดลองใช้ใหม่อีกครั้งเพื่อวิเคราะห์แบบทดสอบในด้านความเที่ยง ซึ่งควรมีความเที่ยงอย่างน้อย 0.5 จึงจะเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้ ส่วนการตรวจความตรง ถ้าสามารถหาเครื่องมือวัดทางการคิดที่เป็นมาตรฐานสำหรับใช้เปรียบเทียบก็ควรคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความตรงตามสภาพ

6) นำแบบทดสอบไปใช้จริง หลังจากวิเคราะห์คุณภาพของข้อสอบเป็นรายข้อและวิเคราะห์คุณภาพของแบบทดสอบทั้งฉบับว่าเป็นไปตามเกณฑ์คุณภาพที่ต้องการแล้ว จึงนำแบบทดสอบไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายจริง

3.3.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดความสามารถในการคิดอย่างมี

วิจารณ์ญาณ

เครื่องมือวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณเป็นรายข้อจะพิจารณาค่าสถิติ 2 ค่า หรือความยาก (difficulty) และอำนาจจำแนก (discriminant)

1) ความยากของข้อสอบ สำหรับในกรณีที่มีผู้สอบมาก จะนำคะแนนของผู้สอบมาจัดเรียงตามลำดับจากคะแนนสูงสุดไปหาคะแนนต่ำสุด แล้วแบ่งผู้สอบออกเป็นกลุ่มคะแนนสูง และกลุ่มคะแนนต่ำ ด้วยเทคนิค 50% 27% 25% แล้วแต่ความเหมาะสม โดยปกติถ้าผู้สอบน้อย เช่น 20 คน ก็ควรใช้เกณฑ์ 50% ถ้าผู้สอบ 40 คน อาจใช้เกณฑ์ 25% แต่ถ้ามีผู้สอบจำนวนมากให้ใช้วิธีการสุ่มกระจายคำตอบมาจำนวน 370 แผ่น และใช้เกณฑ์ 27% ในการแบ่งกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำจะได้ผู้สอบในกลุ่มสูงจำนวน 100 คน และผู้สอบในคะแนนต่ำจำนวน 100 คน การหาค่าความยากของข้อสอบสามารถหาได้จากสูตร ดังนี้

$$P = \frac{H+L}{N_H+N_L}$$

เมื่อ	P	คือ	ค่าความยาก
	R	คือ	จำนวนผู้ตอบในกลุ่มสูงที่เลือกตัวเลือกนั้น
	T	คือ	จำนวนผู้ตอบในกลุ่มต่ำที่เลือกตัวเลือกนั้น
	N_H	คือ	จำนวนผู้ตอบในกลุ่มสูงทั้งหมด
	N_L	คือ	จำนวนผู้ตอบในกลุ่มต่ำทั้งหมด

ค่าความยากของข้อสอบมีค่าอยู่ระหว่าง 0.00 – 1.00 ถ้าข้อสอบข้อใด มีผู้ตอบถูกมากแสดงว่าข้อสอบข้อนั้นง่าย แต่ถ้าข้อสอบข้อใดมีผู้ตอบถูกน้อยแสดงว่าข้อสอบข้อนั้น ยาก การแปลความหมายของค่าความยาก (ดังรายละเอียดในหน้าที่ 39)

2) อำนาจจำแนก คือ ความสามารถของข้อสอบที่จะจำแนกผู้สอบที่ได้ คะแนนสูงออกจากผู้สอบที่ได้คะแนนต่ำ สำหรับในกรณีที่นำคะแนนของผู้สอบมาจัดเรียงตามลำดับ จากคะแนนสูงสุดไปหาคะแนนต่ำสุด การหาค่าอำนาจจำแนกสามารถหาได้จากสูตรดังนี้

อำนาจจำแนกของตัวเลือกที่เป็นตัวถูก

$$r = \frac{H-N}{N_H}$$

หรือ

$$r = \frac{H-N}{N_L}$$

อำนาจจำแนกของตัวเลือกที่เป็นตัวลวง

$$r = \frac{L-H}{N_H}$$

หรือ

$$r = \frac{L-H}{N_L}$$

เมื่อ r	คือ	ค่าอำนาจจำแนก
H	คือ	จำนวนผู้ตอบในกลุ่มสูงที่เลือกตัวเลือกนั้น
L	คือ	จำนวนผู้ตอบในกลุ่มต่ำที่เลือกตัวเลือกนั้น
N_H	คือ	จำนวนผู้ตอบในกลุ่มสูงทั้งหมด

N_L คือ จำนวนผู้ตอบในกลุ่มต่ำทั้งหมด

ค่าอำนาจของข้อสอบมีค่าตั้งแต่ -1.00 ถึง 1.00 การแปลความหมายของค่าอำนาจจำแนก (ดังรายละเอียดในหน้าที่ 41)

3) การหาค่าความเที่ยงของแบบทดสอบโดยวิธีของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน เป็นวิธีที่คูเดอร์และริชาร์ดสัน (Kuder and Richardson) พัฒนาขึ้นในปีค.ศ.1937 สูตรของเขา คือ สูตรที่ 20 จึงใช้ตัวย่อว่า “KR-20 หรือ K-R-20” วิธีนี้เป็นรูปแบบหนึ่งของสัมประสิทธิ์แอลฟา ซึ่งในกรณีที่มีการตรวจให้คะแนนเป็นแบบ 0 กับ 1 กล่าวคือ ตอบผิดให้ 0 คะแนน ตอบถูกให้ 1 คะแนน สูตรของคูเดอร์-ริชาร์ดสันที่ 20 (ดังรายละเอียดหน้า 33)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

พจมาศ เชื่องช้าง (2552) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 72 คน ซึ่งกำลังเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนลำหยงวิทยามูลนิธิ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัด ปัตตานี แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ทศพร สิทธิโชค (2552) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง อาหารและสารอาหาร ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ร่วมกับการจัดเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม กลุ่มเป้าหมายที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 24 คน โรงเรียนบ้านส่วสดี อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 เครื่องมือที่ใช้ในทดลองปฏิบัติการ คือ แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม จำนวน 12 แผน ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ พบว่า มีจำนวนนักเรียน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 75 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไป

ชัชวาล ต้นสินนท์ (2553) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง เสียง ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ร่วมกับการจัดเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 จำนวน 33 คน โรงเรียนขอนแก่น

วิทยา 2 (สุมาน สุเมโธ) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เรื่อง เสียง จำนวน 7 แผน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนจำนวน 26 คน จากนักเรียนทั้งหมด 33 คน คิดเป็นร้อยละ 78.79 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

ดวงเดือน โมกภา (2553) ศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 28 คน โรงเรียนบ้านห้วยหว้า (คุรุรัฐประชาสรรค์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เรื่อง กลไกของชีวิต จำนวน 9 แผน เวลา 18 ชั่วโมง ผลการวิจัยพบว่า จำนวนนักเรียนที่มีคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมด จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 89.72 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

ทรงศิริ ชัยนา (2553) ศึกษาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง โลกและการเปลี่ยนแปลง ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเหล่ากุ่มทุ่งสว่าง ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนร้อยละ 100 ของนักเรียนทั้งหมด มีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม

เพชรรัตน์ ศรีสวัสดิ์ (2554) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนโรงเรียนเทศบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดนครปฐม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 1 ห้องเรียน โดยการเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนร้อยละ 97.13 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับ 3 ขึ้นไปสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ทัศนีย์ ตรีชาติ (2554) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ปัญหาสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 20 คน โรงเรียนคำเหมือดแก้วบำเพ็ญวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เรื่อง ปัญหาสิ่งแวดล้อมผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีจำนวนนักเรียน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 80 จำนวนนักเรียนทั้งหมด มีคะแนนสูงกว่าร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

จิดา น้ำใจดี (2557) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบนิเวศ และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบนิเวศของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม กับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 80 คน ซึ่งกำลังเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุพรรณบุรี อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม สูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ

อิสคานดาร์ (Iskandar, 1992, pp.114 A – 115 A) ได้ประเมินผลการใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ที่นำมาใช้ในการจัดการสอนวิทยาศาสตร์ครูผู้นำ จำนวน 12 คน ที่เข้าร่วมโครงการเซตาควาของไอโอวา (The Iowa Chautauqua Program) ระหว่าง ปี พ.ศ. 2532-2533 โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับ 6-9 จำนวน 600 คน ซึ่งครูแต่ละคนเลือกห้องเรียนจำนวน 2 ห้อง แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม สอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม และสอนตามแบบเรียน โดยทำการทดสอบก่อนและหลังสอน แล้วนำมาวิเคราะห์ความต่างด้วย t-test และ ANOVA ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบเรียนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม สามารถรับรู้ในมโนทัศน์พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์เหมือนกับนักเรียนที่ใช้แบบเรียน และสามารถนำมโนทัศน์พื้นฐานไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ มีการพัฒนาเจตคติเชิงบวกต่อวิทยาศาสตร์ ครู และอาชีพที่สัมพันธ์กับวิทยาศาสตร์ การรับรู้ในการตั้งคำถามในห้องเรียน การแก้ปัญหา การรับรู้ขั้นตอนในการสอนของครูดีกว่าที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

Mackinnu (1992, p. 147) ศึกษาผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามหนังสือเรียน โดยครูสอน 15 คน และใช้นักเรียน 30 ห้อง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสังคม มีผลการเรียนรู้สูงกว่าการเรียนตามปกติ

จากเอกสารและงานวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมส่งผลให้ผู้เรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มมากขึ้น และสามารถนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไปประยุกต์ใช้เพื่อยุติในสังคมในชีวิตประจำวันได้ ผู้วิจัยจึงได้นำการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้น